

Vapaaehtoisten motivaatio Verkon kertaluonteisen avun mallissa

Tanja Juvani

2022 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Vapaaehtoisten motivaatio Verkon kertaluonteisen avun mallissa

Tanja Juvani
Sosionomi (AMK)
Opinnäytetyö
Toukokuu 2022

Tanja Juvani

Vapaaehtoisten motivaatio Verkon kertaluonteisen avun mallissa

Vuosi

2022

Sivumäärä

47

Suomalaiset ovat kokeneet vapaaehtoistoiminnan entistä tärkeämmäksi koronan tultua osaksi elämäämme. Erityisesti kertaluonteinen, joustava toiminta vetää puoleensa ja madaltaa kynnystä osallistua. Tämän opinnäytetyön työelämäkumppani, Yhdessä Selviytymisen Tuki YSTI ry:n Verkko-yksikkö, on tarjonnut mahdollisuuden kertaluonteiseen auttamiseen jo pian 30 vuoden ajan Tampereen Hervannassa. Verkko koordinoi vapaaehtoisten antamaa apua hervantalaisille yli 65-vuotiaille ja vammaisille henkilöille.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on jatkokehittää kertaluonteisen avun mallia. Yhteistyökumppani voi edistää vapaaehtoisten motivoitumista Verkon vapaaehtoistoimintaan entistä paremmin panostamalla niihin asioihin, jotka tulosten perusteella motivoivat heitä eniten ja tätä kautta kannustavat heitä sitoutumaan. Tutkielman tarkoituksena on saada kokonaiskuva vapaaehtoisten motivaatioon vaikuttavista tekijöistä. Opinnäytetyön tutkimuskysymys on: Mitkä tekijät motivoivat vapaaehtoisia Verkon kertaluonteisen avun mallissa.

Tutkimusmenetelmä on määrällinen ja aineistonkeruu on toteutettu kyselylomakkeella. Tausta-aineistona on käytetty Innokylässä esiteltyä Verkon kertaluonteisen avun mallia, Verkon vapaaehtoistoiminnan 20-vuotishistoriikkiä (Minkkinen ja Kekki 2013) ja koko yhdistyksen 30-vuotishistoriikkiä (Koivu 2021). Pessin ja Nylundin (2005) luoman vapaaehtoisten motiiveja kuvaavan timanttimalin pohjalta olen kehittänyt kertaluonteisen avun malliin paremmin sopivan kattokäsitteistön: joustavuus, merkityksellisyys, turvallisuus, osallisuus ja sosiaalisuus.

Tulosten mukaan vapaaehtoisia motivoivat eniten joustavuuteen liittyvät tekijät: he voivat itse päättää, kuinka paljon keikkoja tekevät, tehdä keikkoja omien aikataulujensa puitteissa ja kieltäytyä keikasta. Turvallisuutta kuvastavista motiiveista tärkein on hyvä ja kannustava ilmapiiri. Merkityksellisyttä kuvaa se, että keikat koetaan mielekkäiksi. Kaikkein tärkeimmäksi motivaattoriksi nousee kuitenkin se, että heidät otetaan ystävällisesti vastaan toimistolla. Yllättäen monet osallisuuteen ja sosiaalisuuteen liittyvät motiivit, kuten ammatilliset ja vertaisohjatut ryhmät, toisten vapaaehtoisten tuki ja heihin tutustuminen, toiminnan suunnitteluun vaikuttaminen tai asiakkaiden vaihtuminen viikoittain motivoivat vastaajia vähiten.

Verkon vapaaehtoisia eivät siis motivoi hyöty tai palkinnot, vaan joustava toiminta ja työntekijöiden ystävällinen ja kannustava kohtaaminen. Jatkossa on tärkeää huolehtia, että hyvä ja kannustava ilmapiiri säilyy, että työntekijät kohtaavat vapaaehtoisia kiireettömästi, että vapaaehtoisten valinnanvapautta ja omaa päätösvaltaa ei rajata. Muu toiminta on plussaa, mutta ei ole se oleellisin motivoiva tekijä. Tulosten perusteella Verkko aikoo kehittää noin vuoden päästä aloittamisesta vapaaehtoisille tehtävää jatkoperehdytystä. Nyt siinä tullaan kysymään erikseen, onko vapaaehtoinen päässyt tekemään sellaisia keikkoja, joita hän itse haluaa.

Asiasanat: motivaatio, vapaaehtoistoiminta, yhteisöllisyys, kertaluonteisuus

Tanja Juvani

The motivation of volunteers in the one-off assistance model of Verkko

Year	2022	Pages	47
------	------	-------	----

Finnish people have found voluntary activity all the more important since the covid-19 pandemic became a part of our lives. Especially one-off, flexible activity draws people in and lowers the threshold to participate. The working life partner of this thesis, Yhdessä Selviytymisen Tuki YSTI ry's Verkko unit, has offered a chance for one-off assistance for almost 30 years in Hervanta, Tampere. Verkko coordinates the assistance given by the volunteers to the over 65-year-olds and disabled people.

The goal of this thesis was to further develop the model of one-off assistance. The collaborating partner Verkko can advance the volunteers' motivation to the voluntary activity even better by investing on factors that according to the results motivate them the most and in doing so encourage their commitment. The purpose of the thesis was to get an overall idea of the factors that contribute to the volunteers' motivation. The research question of the thesis is: What are the factors that motivate the volunteers in the one-off assistance model of Verkko.

The research method is quantitative and the data was collected via a questionnaire. The backing data included: Verkko's one-off assistance model that was presented at Innokylä, the 20 year history of the voluntary activity of Verkko (Minkkinen and Kekki 2013) and the 30 year history of the entire organization (Koivu 2021). The diamond model created by Pessi and Nylund (2005), which describes the motives of volunteers', was discussed and umbrella terminology that was developed is better suited for the one-off assistance model: flexibility, significance, security, participation and sociability.

According to the results, the factors that motivate volunteers to be flexible are: being able to decide for themselves how many voluntary activities they take, doing them in their own schedule and being able to refuse an activity. The most important motive that describes security is a good and encouraging atmosphere. Significance arises from finding the activities meaningful. The most important motivator of all is, however, that the volunteers are received with kindness at the office. Surprisingly, many of the motives attached with participation and sociability, such as professional and peer groups, the support from other volunteers and getting to know them, being able to participate in activity planning or the weekly rotation of clients motivated the responders the least.

Thus, the motivation for the volunteers of Verkko is not benefits or prizes but flexible activity and the employees encountering them with kindness and encouragement. In the future it is important to maintain a good and encouraging atmosphere, to have employees and volunteers interacting without feeling rushed and not to have anyone's power of decision limited. Other factors are appreciated but not as the essential motivators. On the basis of the results, Verkko plans to develop the further orientation that is arranged to volunteers who have been involved in the activity for about a year. There will now be a separate question on whether the volunteer has been able to take on the kind of activities they want.

Keywords: motivation, voluntary activity, communality, one-off assistance

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Yhteisöllisyys.....	7
3	Kolmas ja neljäs sektori	8
3.1	Vapaaehtoisuus	9
3.2	Motivaatio ja sitoutuminen	11
3.3	Aiemmat tutkimukset.....	13
4	Työelämäyhteistyökumppanin esittely	16
4.1	Verkon vapaaehtoistoiminta	16
4.2	Kertaluonteisen avun malli	18
5	Tavoite, tarkoitus ja tutkimuskysymys	19
6	Opinnäytetyön menetelmät.....	20
7	Tulokset	22
7.1	Keikat	24
7.2	Verkon vapaaehtoistoiminnan motiivimalli	27
7.3	Vapaaehtoisia motivoivat tekijät	28
8	Eettisyys ja luotettavuus	31
9	Pohdinta	33
	Lähteet.....	35
	Liitteet	38

1 Johdanto

Vapaaehtoistoiminta on saanut uuden nosteen koronapandemian aikana. Vapaaehtoistyö.fi-verkkopalvelun kyselyyn kesällä 2020 vastanneista jopa 40 % oli aloittanut vapaaehtoistehtävät pandemian aikana ja tästä joukosta valtaosa, 81 %, halusi jatkaa poikkeusolojen jälkeen. Toimintaan olivat innostaneet ”halu auttaa, huoli riskiryhmistä, velvollisuudentunto sekä --mielekäs tekeminen”. (Kirkkopalvelut 2020.) Vuoden 2021 Vapaaehtoistyö.fi:n hyvinvointivai-
kutuksia mittaavasta kyselystä puolestaan selviää, että vapaaehtoistoiminta edistää osallistu-
jan hyvinvointia, osallisuutta ja merkityksellisyyden tunnetta sekä lisää sosiaalisia kontakteja.

Yhdessä Selviytymisen Tuki YSTI ry:n Verkko-yksikkö on koordinoanut vapaaehtoisten antamaa apua Tampereen Hervannan kaupunginosassa asuville yli 65-vuotiaille ja vammaisille henki-
löille melkein 30 vuotta. Verkko sai ensimmäisenä koronavuonna 2020 ennätysmäiset 24 uutta vapaaehtoista, vuonna 2021 hieman vähemmän, 19. Vuosittainen tavoite on 15 uutta vapaa-
ehtoista. (Yhdessä Selviytymisen Tuki YSTI ry 2020, 33, ja Yhdessä Selviytymisen Tuki YSTI ry 2021, 33.)

Verkossa on käytössä ainutlaatuinen kertaluonteisen avun malli. Vapaaehtoinen sitoutuu yh-
teen vapaaehtoiskeikkaan kerrallaan, voi pitää taukoa, kieltäytyä keikasta ilman erillistä
syytä ja lopettaa koska tahansa (Innokylä 2021). Perinteisesti vapaaehtoistoiminta on useissa
muissa järjestöissä juuri päinvastaista: sitoudutaan auttamaan yhtä tiettyä henkilöä säännöllis-
sesti, esimerkiksi kerran viikossa.

Kansalaisareena, Opintokeskus Sivis ja Kirkkohallitus ovat teettäneet Taloustutkimuksella
neljä kertaa tutkimuksen suomalaisten tekemästä vapaaehtoistyöstä, viimeisimmän vuonna
2021. Raportin mukaan (Rahkonen 2021) kynnys osallistua madaltuisi, jos tarjolla olisi kerta-
luonteisia ja lyhytkestoisia tehtäviä, oma elämäntilanne olisi nykyistä sopivampi ja jos tietoa
olisi tarjolla.

Vaikka Verkon vapaaehtoistoiminnan perusajatuksena on, ettei toimintaan tarvitse sitoutua,
moni vapaaehtoinen on mukana vuosikausia ja tekee keikkoja säännöllisesti (Virnes 2021).
Työelämäkumppania ja minua itseäni kiinnostaa, mikä toiminnassa motivoi vapaaehtoisia.
Verkon tiimillä on omat arvionsa motivoitumisen syistä, mutta yksikkö haluaa selvittää, pitä-
vätkö sen omat havainnot ja arviot paikkansa. Työntekijät arvelevat, että yhteisöllisyys, sosi-
aaliset suhteet ja joustavuus sitovat ihmiset Verkkoon ja että moni on mukana pitkään, koska
kokee kuuluvansa porukkaan ja saa iloa ja merkityksellisyyttä elämäänsä.

On syytä kertoa, että olen kaksoisroolissa: työskentelen Verkossa yhteisökoordinaattorina.
Oma työni keskittyy viestintään, yhdistyksen verkkosivun ja somekanavien ylläpitoon,

yhteistyökuvioihin sekä avointen asiakaskahviloiden ja digivertaisryhmän ohjaamiseen; tarvittaessa sijaistan myös avunvälityksessä. Omaa rooliani pohdin tarkemmin luvussa 8.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on jatkokehittää kertaluonteisen avun mallia. Yhteistyökumppani voi edistää vapaaehtoisten motivoitumista Verkon vapaaehtoistoimintaan entistä paremmin panostamalla niihin asioihin, jotka tulosten perusteella motivoivat heitä eniten ja tätä kautta kannustavat heitä sitoutumaan.

Tutkielman tarkoituksena on saada kokonaiskuva vapaaehtoisten motivaatioon vaikuttavista tekijöistä.

Opinnäytetyön tutkimuskysymys on: Mitkä tekijät motivoivat vapaaehtoisia Verkon kertaluonteisen avun mallissa.

2 Yhteisöllisyys

Monelle meistä on tärkeää kuulua johonkin yhteisöön. Vapaaehtoiset saattavat kokea vapaaehtoistoimintaa koordinoivan tahon, siihen liittyvän harrastustoiminnan tai vapaaehtoisten porukan omaksi yhteisökseen. Kuten Kaila ym. (2014, 58) toteaa, erilaiset tapahtumat ja virkistyshetket – jouluruokailu tai kesäteatteriretki – tarjoavat sosiaalisia kontakteja, vahvistavat porukkaan kuulumista ja sitouttavat vapaaehtoista organisaatioon.

Osaa vapaaehtoistoimintaan hakeutuvista motivoi sen kautta tuleva yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemus, mahdollisuus tuntea itsensä merkittäväksi esimerkiksi työuran jälkeen tai työttömyyden aikana (Kaila 2014, 58, 63–64; Ikäinstituutti 2022; Willberg, 2015, 19).

Sitoutuneet vapaaehtoiset ovat usein ylpeitä vapaaehtoistoiminnastaan ja kokevat olevansa osa yhteisöä, ’juuri meidän vapaaehtoisia’” (Kaila, 2014, 63). Kun organisaatio ottaa vapaaehtoiset osaksi yhteisöään, esimerkiksi järjestämällä toimistolle vapaaehtoisten kohtaamispaikan tai tarjoamalla vapaaehtoisille koulutusta, se viestii vapaaehtoisten tärkeydestä ja sitouttaa heitä toimintaan.

”Laajemminkin kansalaisten vapaaehtoistyöllä Suomessa on suuri merkitys. Kun ajattelee, mitä yhteiskunta voi tarjota, niin sinne jää valtava aukko. Sieltä aukosta puuttuu muun muassa naapuriapu ja sanotaan nyt, lähimmäisenrakkaus.”, pohtii Verkon vapaaehtoinen Telle Verkon 20-vuotishistoriikissa (Minkkinen ja Kekki, 2013, 67).

Samalla tavalla YSTI ry:n toiminnanjohtaja Riitta Kraatila (2003, 15) muistuttaa, että Verkko tekee verkostomaista yhteistyötä julkispalveluiden rinnalla ja peräänkuuluttaa vastuullista yhteisöllisyyttä. ”Vapaaehtoiset (kolmas sektori) tulisi nähdä luonnollisten auttajien (omaisten)

ja ammattityöntekijöiden (julkinen ja yksityinen sektori) välissä ja rinnalla.” (Kraatila 2003, 15).

Verkon asiakastoiminnassa yhteisöllisyyttä luovat asiakaskahvilat, joissa kävijät tutustuvat toisiinsa ja ovat osa kahvilayhteisöä. Vapaaehtoisista puolestaan muodostuu oma yhteisö, joka tapaa toisiaan harrastusryhmissä, kokoontumisissa, toimistolla ja kaupunginosan kaduilla. Mo-lemmat yhteisöt ovat osa suurempaa Hervannan asukasyhteisöä. Yhteisöllisyys on yksi YSTI ry:n arvoista ja se näkyy pitkäaikaisena, säännöllisenä yhteistyönä ja verkostoitumisena paikallisten hervantalaisten toimijoiden kanssa, kuten myös laajemmin alueellisten ja valtakunnallisten yhteistyökumppaneiden ja verkostojen kanssa. (Virnes 2021.)

3 Kolmas ja neljäs sektori

Kolmas sektori määritellään yleensä voittoa tavoittelemattomaksi ja yleishyödylliseksi järjestötoiminnaksi, erotuksena yksityisiin yrityksiin, julkiseen sektoriin ja kotitalouksiin. Järjestötoiminta on usein aiemmin mielletty vapaaehtoisuuteen perustuvaksi, mutta vähitellen kolmas sektori on kasvanut tärkeäksi työllistäjäksi. Järjestö voi ajaa oman kohderyhmänsä tai jäsentensä etuja ja organisoida vapaaehtoistoimintaa. Toisaalta kolmannen sektorin toimijakin voi olla mukana markkinaehtoisessa toiminnassa, toimia esimerkiksi palveluntuottajana. (Willberg 2015, 8; Ruuskanen ym. 2013, 21–24, 92.)

”Yleishyödyllinen yhdistys toimii yksinomaan ja välittömästi yleiseksi hyväksi aineellisessa, henkisessä, siveellisessä tai yhteiskunnallisessa mielessä” (Tuloverolaki 30.12.1992/1535. 22 §). Willbergin (2015, 8) mukaan yleishyödyllinen yhteisö perustuu vapaaehtoiseen kansalais-toimintaan, edistää harrastamista, sosiaalista ja vapaa-ajantoimintaa tai tukee tiedettä tai taidetta.

Kun kolmas sektori viittaa perinteiseen järjestöjen koordinoimaan vapaaehtoistoimintaan, neljänteen sektoriin mielletään kuuluviksi kotitaloudet, perheet ja ystäväpiiri, mutta nykyään myös organisoitunut, toisaalta itseohjautuva ja vapaa kansalaistoiminta (Willberg 2015, 8; Kansalaisareena 2019). ”Neljännelle sektorille on tyypillistä nopeus ja ketteryys. Samanmieliset kohtaavat sosiaalisessa mediassa ja tarttuvat riuskasti toimeen. Toimintasuunnitelmat tai raporttien vääntäminen rahoittajille eivät ole tarpeen, vaan toimimaan pääsee heti. Neljännen sektorin toimintaan luetaan esimerkiksi kaupunkiaktivismi, kuten ravintola- ja kirppispäivät, ja sosiaaliseen mediaan keskittyvä toiminta, kuten Facebookin kierrätysryhmät ja turvapaikanhakijoiden kotimajoitusverkosto.” (Kansalaisareena 2019.)

3.1 Vapaaehtoisuus

Vapaaehtoistoiminnalla on monia määritelmiä. Usein vapaaehtoinen yksinkertaisesti auttaa toista ihmistä. Elina Willberg (2015, 6) toteaa Sitralle kokoamassaan käsikirjassa *Vapaaehtoistoiminnasta iloa monille, Hyvinvointia tukevan vapaaehtoistyön vastuut ja käytännöt*, että ”yhteistä kaikelle vapaaehtoistoiminnalle on, että vapaaehtoinen toimii aina omasta vapaasta tahdostaan, ilman palkkaa tai palkkiota”. Vapaaehtoistoiminnan kehittämiskeskus Kansalaisareena ry (2019) tarkentaa, että vapaaehtoistoiminta on yleistä hyvää tai lisäarvoa tuottavaa toimintaa, jonka hyöty kohdentuu muulle henkilölle kuin lähiomaiselle, esimerkiksi yhteisön tai ympäristön hyväksi.

Euroopan parlamentin vapaaehtoistoiminnan määritelmä vuodelta 2008 on lisännyt vapaaehtoistoiminnan kriteeriksi, että se on kaikille avointa toimintaa. Vapaaehtoistoiminta voi olla sekä järjestöjen tai muiden tahojen organisoimaa, että organisoimatonta ja epämuodollista. Vapaaehtoistoiminta on usein kunnan, yrityksen, järjestön, säätiön, seurakunnan tai muun uskonnollisen yhdyskunnan tai tapahtumantuottajan järjestämää. Se on lähellä harrastustoimintaa, perinteistä talkootyötä ja naapuriapua sekä vaihtotyötä (Willberg 2015, 6–7.)

”Yleinen periaate on, että vapaaehtoistoiminnalla ei pidä korvata ammattihenkilökunnan työtä, mutta etenkin sosiaali- ja terveysalalla vapaaehtoistoiminta sekä ammattityö voivat olla hyvin lähellä toisiaan. Kun vapaaehtoisia toimii yhä enemmän ikäihmisten parissa ammattilaisten rinnalla, vapaaehtoisten roolin määrittely ja yhteistyö edellyttävät linjauksia sekä jatkuvaa keskustelua. Tuen ja avun antamisen ytimen muodostavat kohtaaminen, läsnäolo, vuorovaikutus ja empatia. Ihmisyys kuuluu sekä vapaaehtoisen rooliin että hoiva-alan ammattiosaamiseen.” (Willberg 2015, 9.)

Vapaaehtoisen rooli on siis tukea ja toimia vertaisena, siinä missä ammatillaiset tekevät työtä, joka vaatii lain edellyttämää pätevyyttä. Vapaaehtoiset ovat yleensä hyvin motivoituneita auttamiseen, jolloin he voivat huomaamattaan laajentaa tehtävänkuvaansa. Vastavuoroisuus toteutuu kuitenkin paremmin, kun osapuolten toiveet ja tarpeet kohtaavat. (Willberg 2015, 11.) YSTI ry:n Verkossa puhutaan vastavuoroisen ilon kokemuksesta (Innokylä 2019).

Elina Willbergin (2015, 9) mukaan vapaaehtoistoiminnan keskeiset periaatteet ovat ”palkattomuus, luottamuksellisuus, tasa-arvoisuus, puolueettomuus, suvaitsevaisuus, toisen kunnioittaminen ja toiminta tavallisen ihmisen tiedoilla ja taidoilla”. Vapaaehtoisen oikeuksia ja velvollisuuksia ovat puolestaan ”mahdollisuus osaamisen ja elämäntilanteen mukaiseen tehtävään, velvollisuus toimia sovitun mukaan, oikeus kieltäytyä tarjotusta tehtävästä, oikeus perehdytykseen ja ohjaukseen, velvollisuus toimia tuettavan henkilön ehdoilla, velvollisuus ilmoittaa muutoksista ja oikeus lopettaa halutessaan” (Willberg 2015, 9).

Verkon vastaava ja YSTI ry:n toiminnanjohtaja Riitta Kraatila on valaissut kirjoituksessaan *Vapaaehtoistyö alueellisena voimavarana* (2003, 3–4) Verkon vapaaehtoistoiminnan tausta-ajattusta. ”Vapaaehtoistoiminnassa noudatetaan vapaaehtoistoiminnan periaatteita: vapaaehtoisuutta, vastavuoroisuutta, palkattomuutta, maksuttomuutta, tasa-arvoisuutta, luottamuksellisuutta ja aatteellista sitoutumattomuutta, sekä myös yhteisökasvatuksen periaatteita: terveen järjen, luottamuksen, avoimuuden ja rehellisyyden, oikeudenmukaisuuden ja fyysisen ja psyykkisen turvallisuuden periaatteita.”

Vapaaehtoisen sopimus tehdään yleensä kirjallisena. Luottamukseen perustuva toiminta edellyttää vapaaehtoisen vaitiolovelvollisuutta. Ongelmatilanteissa vapaaehtoiset voivat keskustella oman yhteyshenkilönsä, usein vapaaehtoistoiminnan koordinaattorin, kanssa. Vapaaehtoisen vastuulla ei ole selvittää autettavan asioita, vaan kertoa niistä eteenpäin työntekijälle. Kun vapaaehtoinen lopettaa, hän voi pyytää osallistumisestaan todistuksen. (Willberg 2015, 15).

Vapaaehtoistoiminnan ja vapaaehtoistyön käsitteet ovat lähellä toisiaan, mutta niillä on viivahde-ero. Toiset puhuvat mieluummin vapaaehtoistoiminnasta, sillä vapaaehtoistyön ajattelun korostavan mielikuvaa työn tekemisestä. Vapaaehtoistoiminta on kollektiivista yhdessä tekemistä, vapaaehtoistyö kuvaa enemmän yksilön tehtävää. (Willberg 2015, 6.)

Järjestöt ja seurakunnat ovat tärkeitä vapaaehtoistoiminnan kehittäjiä ja toteuttajia, joiden vapaaehtoiset auttavat usein haastavissa elämäntilanteissa olevia. Monet vapaaehtoisista ovat kokemusasiantuntijoita. Järjestöjen vapaaehtoistoiminnan haasteina on löytää toimijoita, tukea heidän sitoutumistaan ja löytää riittävät toimintaedellytykset. Jotta vapaaehtoistoiminta juurtuu ja kehittyy, tarvitaan toimivia yhteistyörakenteita järjestöjen ja julkisen sektorin välille. Yhdessä sovitaan selkeästi roolit ja vastuut ja huolehditaan toiminnan koordinoinnista, vapaaehtoisten tukemisesta ja ohjauksesta. (Sosiaali- ja terveysministeriö ja Suomen Kuntaliitto 2020, 28.)

”Ikäihmisten kanssa toimivien järjestöjen ja julkisten palveluiden välille on kehitetty useita toimivia yhteistyökäytäntöjä. Paikallinen etsivä vanhustyö on esimerkki kasvavasta monen eri tahon verkostotyöstä, joka onnistuakseen tarvitsee yhteistyörakenteet ja koordinaation. Järjestöillä on lukuisia vaikuttavia vertais- ja vapaaehtoistoiminnan malleja, joissa ikääntynyt väestö on sekä toimijoina että tuen saajina. Vertais- ja vapaaehtoistoiminta mahdollistaa osallisuuden ja aktiivisen toiminnan muiden ja omaksi hyväksi. Sotekeskusten rakentamisessa on tärkeää, että vertais- ja vapaaehtoistoiminnan vaikuttavat käytännöt saadaan nivotuksi osaksi iäkkäiden ihmisten palvelupolkuja.” (Sosiaali- ja terveysministeriö ja Suomen Kuntaliitto 2020, 28.) On tärkeää tehdä pitkäjänteinen suunnitelma ja varata resursseja siihen, että etsivän työn kautta löydetty ikäihmiset saavat myös apua, eivätkä jää vain nimiksi listaan.

Vapaaehtoistoiminta on keskeinen osa sosiaalialan järjestöjen ja yhdistysten toimintaa, joten vapaaehtoisten sitouttaminen on erittäin tärkeää. ”Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvässä toiminnassa on järjestöjen kautta mukana vuosittain noin 500 000 vapaaehtoista. Vapaaehtoistyöhön sijoitetulla yhdellä eurolla saadaan järjestöjen arvion mukaan noin kuusinkertainen tuotos yhtä työtuntia kohti laskettuna. Yli 65-vuotiaat ovat aktiivisimmin järjestöjen vapaaehtoistoiminnassa mukana oleva ikäryhmä.” (Sosiaali- ja terveysministeriö ja Suomen Kuntaliitto 2020, 27.)

Willbergin (2015, 7) mukaan vapaaehtoistoiminnalla vahvistetaan paitsi tukea tarvitsevan ikäihmisen turvaverkkoa myös ikääntyviä vapaaehtoisia. Eläkkeelle siirtymisen jälkeen monet etsivät aktiivisesti mielekästä ja tavoitteellista tekemistä.

3.2 Motivaatio ja sitoutuminen

Valtakunnallinen kattojärjestö Suomen sosiaali ja terveys ry SOSTE (2020) kuvaa, miten sosiaali- ja terveysjärjestöjen toiminta perustuu välittämiseen. Järjestöt tukevat ja edistävät jonkin erityisryhmän, omien jäsenten tai laajemman väestönosan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia, valvovat kohderyhmänsä etuja, tuottavat tietoa ja vaikuttavat kohderyhmään koskeviin asioihin (SOSTE 2020). Ihmisen on helppo kiinnittyä ja mieltää itsensä osaksi tällaista järjestöä.

”Vapaaehtoisuuden motivaatiot on perinteisesti jaettu altruistisiin ja individualistisiin. Altruistiset motivaatiot liittyvät hyvän tuottamiseen toisille ja yhteisen hyvän luomiseen vapaaehtoistyön kautta. Individualistiset motivaatiot puolestaan liittyvät toimijan vapaaehtoisuudesta saamaan henkilökohtaiseen hyötyyn: sosiaalisiin suhteisiin, työkokemukseen, hyvään omaantuntoon.” (Lager ym. 2009, 10.) Tämän voisi sanoa yksinkertaisesti: kun antaa, niin saa. Lagerin jaossa puhutaan hyvän tuottamisesta toisille, mutta ei itselle. Vastavuoroisen ilon kokemuksen sijaan puhutaan siitä, miten vapaaehtoisuus hyödyttää vapaaehtoisia. Verkon vapaaehtoistoiminnan kertaluonteisen avun mallissa vastavuoroisen ilon kokemus on keskeinen keikan mittari.

Vapaaehtoisten motivointi ja sitouttaminen on monimutkaisempi kuvio kuin edellä kuvattu jako altruismiin ja individualismiin. Jaakko Utraisen (2011, 31) mukaan toiminnan mielekkyys, sosiaaliset sidokset ja positiivinen palaute motivoivat eniten vapaaehtoisia. Utrainen (em.) viittaa mielekkyydellä paitsi yksittäisten vapaaehtoiskeikkojen laatuun, myös siihen, että vapaaehtoisen rooli ja asema on selkeä ja että hänellä on mahdollisuus vaikuttaa, esimerkiksi vuosittaisten palautekyselyjen kautta, ja päättää omista tekemisistään. Sosiaaliset sidokset tarkoittavat Utraisen (em.) mukaan sitä, että vapaaehtoinen tuntee tulleen kuulukuksi, huomioiduksi ja hyväksytyksi ja että hänen jaksamisestaan ja kuulumisistaan ollaan

kiinnostuneita. Henkilökohtaiset kehityskeskustelut ja työnohjaus edesauttavat jaksamista (Utriainen, 2011, 32). Vastaanottavainen ilmapiiri on tärkeää.

Katja Kaila (2014, 63) työryhmineen on selvittänyt monipuolisesti vapaaehtoisuuden lainalaisuuksia oppaassaan *Onnistunut vapaaehtoistyö: ”Vapaaehtoiset tulevat toimintaan mukaan monenlaisilla motiiveilla. Yksi haluaa parantaa maailmaa, toinen oppia uutta ja kolmas tutustua uusiin ihmisiin. Neljäs taas tulee mukaan, koska kaverikin tuli. Vapaaehtoisen motiivien selvittäminen on tärkeää, jotta hänelle löytyy tehtävä, jossa hän viihtyy ja johon hän haluaa panostaa.”*

YSTI ry:n Kraatila (2003, 4) on huomannut, että oma elämäntilanne tai sen muutokset ovat usein toimintaan tuloon taustalla, samoin halu auttaa, se, että on aikaa, merkityksellisen tekemisen kaipuu ja halu laajentaa omaa sosiaalista verkostoa. Kraatila (2003, 11) on saanut vapaaehtoisilta seuraavia vastauksia toiminnan merkityksestä: iloa, ystäviä, tekemistä, liikuntaa, oppia ja koulutusta, maailmankuvan avartumista ja ymmärryksen lisääntymistä. ”Vapaaehtoistoiminnassa mukana oleminen parantaa niin psyykkistä, fyysistä kuin sosiaalistakin elämänlaatua” (em.).

Viestinnän tulee olla vastavuoroista; yksisuuntainen työntekijältä vapaaehtoiselle valuva informointi ei riitä. Kun viestintä toimii, vapaaehtoiset pysyvät mukana, tuntevat olevansa arvostettu ja tärkeä osa organisaatiota ja kokevat omalta osaltaan edistävänsä tavoitteiden saavuttamista. Monipuolisen tiedon avulla he tulevat tietoisiksi muutoksista ja osaavat varautua tulevaan. (Toimeksi.fi 2020.) Tilastollinen koonti vapaaehtoisten antamasta avusta on tärkeää, konkreettista tietoa vapaaehtoisille itselleen esimerkiksi uutiskirjeessä. Selkeät käytännöt ja tarvittavat ohjeet esimerkiksi kilometrikorvauksista ja ongelmallisista keikkatilanteista ovat myös osa hyvää viestintää.

Viestinnässä on hyvä tiedostaa monikanavaisuus ja vapaaehtoisten heterogeenisuus. Toisilla vapaaehtoisilla ei ole käytössä sähköpostia, toiset toimivat tottuneesti somessa. Niinpä rinnakkain kannattaa käyttää erilaisia viestintäkanavia: paperista ja sähköistä uutiskirjetä, net-tisivuja, somea - sekä perinteistä puhelinta ja kasvokkaista kohtaamista.

Positiiviseen palautteeseen liittyä kiittäminen ja toiminnan arvostaminen. (Utriainen 2011, 31–32.) ”Tärkeintä on, että vapaaehtoisten tekemä työ huomataan ja sille osoitetaan arvostusta” (Kaila 2014, 57). Kailan (2014, 63–64) mukaan vapaaehtoisen sitoutumista edistää, kun hän tietää organisaation arvot ja perustehtävän. Toisaalta toimintaan tulee välillä myös vapaaehtoisia, jotka muutaman keikan jälkeen huomaavat, ettei juuri tämä vapaaehtoistoiminta sovi heille. Hyvä perehdytys, pelisäännöt ja vapaaehtoisen sopimus varmistavat, että vapaaehtoinen tietää, mihin sitoutuu. (em.)

Keskeisessä roolissa on yleensä vapaaehtoistoiminnan koordinaattori tai muut vapaaehtoistoiminnan vastuuhenkilöt. On tärkeää, että vastuuhenkilö(t) on selkeästi määritelty ja vastuu näkyy työnkuvassa: tarvitaan aikaa yhteydenpitoon, kiireettömään kohtaamiseen, ajatustenvaihtoon ja kokemusten jakamiseen sekä aikaa tehdä vapaaehtoistoinnasta mielekästä, jotta se tukee organisaation tavoitteita mahdollisimman hyvin (Kaila 2014, 65). Parhaimmillaan myös muut vapaaehtoiset ovat osa tukiverkostoa ja auttavat kokemaan vapaaehtoistyön merkitykselliseksi. Vapaaehtoisen tukemista on myös se, että joskus vapaaehtoiselle voi suositella taukoa ja jos vapaaehtoinen haluaa lopettaa, tätä päätöstä on tärkeää tukea.

3.3 Aiemmat tutkimukset

Verkon toimintamallia on kuvattu kahdessa historiikirjassa, *Ihmisiä vapaaehtoisesti, Verkon vapaaehtoistoiminta Hervannassa 20 vuotta* (toim. Arto Minkkinen ja Katja Kekki 2013) ja *Ystin tarina, Yhdessä Selviytymisen Tuki YSTI ry 30 v 1990–2020* (Sirpa Koivu 2021). Kertaluonteisen avun malli löytyy YSTI ry:n laatukäsikirjan liitteestä ja Innokylästä, joka on Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen, sosiaali- ja terveysministeriön, SOSTE:n ja Kuntaliiton ylläpitämä kehittämisympäristö ja materiaalipankki. Malli on kuvattu pääpiirteissään tämän opinnäytetyön luvussa 4.2.

Näiden kuvausten lisäksi kertaluonteisen avun mallista ei löydy varsinaista aiempaa tutkimusta, sillä se on ainutlaatuinen, hervantalainen keksintö. Mallia on esitelty lukuisille muille toimijoille, ja sen ovat muutamat ottaneetkin käyttöönsä, kuten Espoon kaupunki (Espoo 2022). TampereMissio (entinen Tampereen Kaupunkilähetys) tarjoaa mahdollisuuden auttaa keikka kerrallaan. "Kertaluonteisena vapaaehtoisena tarjoat apuasi erilaisissa tapahtumissa, talkoissa tai eri ikäisille arjen pulmatilanteissa omien kiinnostusten ja osaamisten mukaisesti" (TampereMissio 2020). SPR Turun osasto (SPR 2020) tarjoaa maksutonta, kertaluonteista saat-taja-apua. Vapaaehtoinen lähtee asiakkaan avuksi Turun kaupungin alueella lääkäri-, labora-torio- ja kauppareissuille, kun henkilö ei pääse kulkemaan yksin. Sama ihminen ei kuitenkaan tässä mallissa saa apua viikoittain eri vapaaehtoisilta Verkon vapaaehtoistoiminnan tapaan, sillä siihen SPR Turun resurssit eivät riitä.

Vaikuttaa siltä, että vaikka Verkossa kevyt, sitoutumaton ja riippuvuuksista vapaa vapaaeh-toistoiminta on toiminut menestyksekkäästi kohta 30 vuotta, yleisesti ottaen vapaaehtoisuus on nähty pitkään ensisijaisesti tietyn vapaaehtoisen pitkäkestoisena sitoutumisena tiettyyn toimintaan. Aaro Harju kuvaa tilannetta Kansalaisyhteiskunnan verkkolehdestä 2020: "Eräät järjestöt ovat valinneet kahdenlaisen strategian vastata lisääntyviin haasteisiin saada ihmisiä mukaan vapaaehtoistyöhön. He panostavat toisaalta pitkäkestoista sitoutumista vaativaan toi-mintaan ja toisaalta pop up -tyyppiseen vapaaehtoistyöhön. Toiminnot eroavat niin paljon toi-sistaan, että ne vaativat omanlaisensa strategian ja johtamisen. Molempiin kannattaa

kuitenkin panostaa, koska molemman tyyppistä vapaaehtoistyötä tarvitaan. Toimijat ovat myös erityyppisiä ja erilaisessa elämäntilanteessa eläviä ihmisiä.”

On mielenkiintoista, miten Harju näkee kertaluonteisen pop up -avun ja pitkäkestoisen sitoutumisen toisistaan irrallaan olevina, hyvin erilaisina toimintoina. Verkon kertaluonteisen avun mallissa molemmat asiat toteutuvat. Vapaaehtoinen sitoutuu yhteen keikkaan kerrallaan, mutta tekee yleensä keikkoja säännöllisesti ja on pitkäjänteisesti mukana yksikön toiminnassa, esimerkiksi vertaisohjatuissa harrastusryhmissä, asiakaskahvilassa, yhdistyksen jäsenenä ja kuukausikokouksissa. Yleinen suunta näyttäisi kuitenkin olevan muuttumassa: ”sitoutuminen vapaaehtoistyöhön on erilaista kuin ennen: pitkäjänteisyys on vähentynyt, ja tehtäviin sitoudutaan usein keikkaluonteisesti tai lyhyeksi ajaksi kerrallaan (Kaila 2014, 69).”

Vuosien varrella tehtyjen Vapaaehtoistoiminta Suomessa -kyselytutkimusten (Kansalaisareena 2021) mukaan on tärkeää huomioida, että kaikki eivät voi sitoutua toimintaan pitkäkestoisesti, vaikka haluaisivatkin. ”Lyhytkestoisen, kertaluonteisen ja vapaaehtoisen omaan elämäntilanteeseen sopivan vapaaehtoistoiminnan kehittäminen on tarpeen. Yksittäinen vapaaehtoistoimintaan osallistumiskertakin voi olla hyvin merkityksellinen niin tekijälleen kuin kohteellekin.” (em.)

Vapaaehtoistyö, hyväntekeväisyyden ohella, täydentää julkisia palveluita. Useissa kansainvälisissä tutkimuksissa on todettu yhteys vapaaehtoistyön ja onnellisuuden välillä, erityisesti iäkkäiden, eläkeikäisten vapaaehtoisten kohdalla. Myönteiset tunteet palkitsevat auttajaa. (Hämäläinen ym. 2020, 191–195.) Verkon vapaaehtoistoiminnassa puhutaan vastavuoroisen ilon kokemuksesta: ollaan avuksi toiselle ja iloksi itselle (Innokylä 2021).

Anne Birgitta Pessi ja Tomi Oravasaari (2011, 76–78) ovat pohtineet suomalaisten auttamismotivaatioita toimittamassaan teoksessa *Hyvien ihmisten maa, auttaminen kilpailuyhteiskunnassa*. He jaottelevat motivaatiot ja auttajat kolmeen ryhmään. Auttaminen palkitsee -mittariryhmään liittyä auttamisen tuoma ilo, onnellisuus, luonteenomaisuus ja vastavuoroisuus: ”Saan auttamisesta itselle yhtä paljon kuin annan toiselle”. Periaatteelliseen auttamiseen sisältyvät velvollisuudentunto, myötätunto ja auttamisen oikeaksi tunteminen: ”Toimisin periaatteitani vastaan, jos en auttaisi”. Kolmas luokka ovat itsekkäät auttamismotiivit, kuten auttaminen, jotta minua autettaisiin, tutustuminen ihmisiin, auttajien arvostaminen ja kuva itsestä avuliaana. Kolme auttajatyyppiä ovat puolestaan iloiset auttajat, varaukselliset auttajat ja itsenäiset auttamismyönteiset.

Anne Birgitta Yeung (nyk. Pessi) on kehittänyt vapaaehtoistoiminnan timanttimallin kuvaamaan niitä tekijöitä, jotka motivoivat ihmisiä lähtemään mukaan ja sitoutumaan vapaaehtoistoimintaan (Nylund ja Yeung 2005, 105–106). Malli on syntynyt psykologian motivaatioteorioiden pohjalta teemahaastattelemalla 18 evankelisluterilaiseen kirkkoon kuuluvaa, kaupungissa asuvaa vapaaehtoista. Mallin mukaan vapaaehtoismotivaatioon liittyy neljä ulottuvuutta: 1)

saaminen—antaminen, 2) jatkuvuus—uuden etsintä, 3) etäisyys—läheisyys ja 4) pohdinta—toiminta.

1) Saaminen—antaminen—ulottuvuus viittaa siihen, mitä oma vapaaehtoistoiminta tuottaa muille ja mitä vapaaehtoinen siitä itse saa. Itsensä toteuttaminen, henkilökohtaisen hyvinvoinnin edistäminen, konkreettisesti ja emotionaalisesti palkitsevat toimintamuodot, työkokemus, päiviin tuleva sisältö, ryhti ja henkilökohtainen kasvu ovat kaikki vapaaehtoisen itselleen saamia asioita. Muille antaminen liittyy eri ryhmien erityistarpeisiin, esimerkiksi vanhusten, nuorten ja syrjäytyneiden auttamiseen, haluun auttaa ja levittää auttamishalua, olla esimerkiksi muille, vapaaehtoisen omiin altruistisiin luonteenpiirteisiin ja elämäkokemuksiin sekä vastavuoroiseen, sosiaaliseen tukeen. Kun antaa niin saa: ihmisten keskinäinen apu ja hyvä mieli nousevat esille. (Nylund ja Pessi 2005, 109–112.)

2) Jatkuvuus vs. uuden etsintä -akselilla jatkuvuus voi merkitä monia asioita: sitä, että vapaaehtoistoiminnassa motivoivat ennestään tuttu aihepiiri ja positiiviset aiemmat vapaaehtoiskokemukset, toiminta tuntuu luonnolliselta osalta omaa elämäntapaa, identiteettiä ja elämäntapaa, tai vapaaehtoistoiminta on tavallaan palkkatyön jatke. Jatkuvuutta on myös ensimmäisessä kohdassa mainittu oma hyvinvointi: toiminta auttaa jaksamaan ja pysymään aktiivisena. Toisia taas motivoi uuden teeman viehätys ja kiinnostavuus, vastapaino omaan elämäntilanteeseen, oman elämäntilanteen laajentaminen, uuden oppiminen ja henkilökohtainen muutos. (Nylund ja Pessi 2005, 112–113.)

3) Etäisyys—läheisyys—ulottuvuudella etäisyys merkitsee joustavuutta, omia rajoja, epäbyrokraattista ilmapiiriä ja itsenäistä tekemistä, läheisyys taas kuulumista ryhmään, mahdollisuutta tutustua uusiin ihmisiin, ryhmähenkeä, vuorovaikutusta ja sosiaalisuutta. (Nylund ja Pessi 2005, 113–115.)

4) Pohdinta vs. toiminta tarkoittaa sitä, että toisessa ääripäässä ovat arvot, roolimallit, henkinen ja hengellinen kasvu, toisessa päässä toiminta, joka täyttää ja organisoi vapaata aikaa, sekä vapaaehtoisuuteen liittyvä tekeminen. Kun nämä ääripäät yhdistyvät, omat arvot toteutuvat toiminnassa. (Nylund ja Pessi 2005, 116–117.)

Moni vapaaehtoistoiminnasta kiinnostunut ja aihetta tutkinut on käyttänyt pohjana timanttimallia, kuten Lari Karreinen, Maria Halonen ja Meri Tennilä toimittamassaan teoksessa *10 askelta parempaan vapaaehtoistoimintaan* (2017). Tähän tutkielmaan ja kertaluonteisen toiminnan kuvaamiseen malli ei kuitenkaan sellaisenaan istu. Olen kuitenkin käyttänyt joitakin timanttimallin piirteitä kyselylomakkeessani.

4 Työelämäyhteistyökumppanin esittely

Yhdessä Selviytymisen Tuki YSTI ry tarjoaa yhteisöllisiä sosiaalialan palveluita ja vähentää ihmisten eriarvoisuutta ja yksinäisyyttä Tampereella Hervannan alueella. Yhdistys on yleishyödyllinen ja voittoa tavoittelematon, poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton. Toimintaa ohjaavat arvot ovat ihmislähtöisyys, yhdenvertaisuus ja yhteisöllisyys. Yhdistyksen toiminnan rahoittavat Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA ja Tampereen kaupunki kumppanuusavustuksella. YSTI ry on perustettu 1990. (Yhdessä Selviytymisen Tuki YSTI ry 2021, 8, 37.)

Yhdistyksellä on Hervannassa kolme yksikköä, Toimela, Täky ja Verkko. Toimela on matalan kynnyksen maksuton vapaa-ajanviettopaikka 7–15-vuotiaille koululaisille. Kohtaamispaikka Täky tarjoaa aikuisille sitoutumatonta, ilmaista ja päihteetöntä vapaa-ajantoimintaa. Verkko antaa vapaaehtoisapua ja tukea hervantalaisille ikäihmisille ja vammaisille henkilöille. (Yhdessä Selviytymisen Tuki YSTI ry 2021, 9.)

Yhdistyksen tavoitteena on vahvistaa ja kehittää ihmisten omia ja yhteisön yhteisiä voimavaroja. YSTI ry:n kautta voi auttaa ja tulla autetuksi sekä osallistua ja vaikuttaa. Toiminta yhdistää asukkaiden vapaaehtoisen avun, virallisen ammatillisen avun ja asiakkaiden keskinäisen tuen eli vertaisuuden. (Innokylä 2021.)

Yhdistys on mukana TARVE - Tampereen Voimavaraverkosto ry:ssä, Tampereen Valikkoryhmässä, Kumppanuusyhdistys Arttelissa, Järjestöedustamossa sekä Elonpolkuja-verkostossa, jotka tekevät näkyväksi Pirkanmaan alueella toimivien sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisöjä, kumppanuutta ja vaikuttamistyötä, edistävät hyvinvointia ja vähentävät syrjäytymistä ja eriarvoisuutta. Tampereen kaupungin sosiaali- ja terveystalouden pilotti, Hervannan yhteisökeskus L8, ovat yhdistykselle tärkeitä yhteistyökumppaneita. YSTI ry on mukana myös Kansalaisareenan koordinoiman vapaaehtoistoiminnan koordinaattoreiden Valikko-verkostossa, Suomen köyhyyden ja syrjäytymisen vastaisessa verkostossa EAPN-Fin:ssä ja Suomen sosiaali ja terveys ry:ssä SOSTESSA. (Yhdessä Selviytymisen Tuki YSTI ry 2021, 10.)

4.1 Verkon vapaaehtoistoiminta

Verkko on syntynyt kahden sosiaaliohjaajan, Tuija Vadénin ja Vilja Nissisen, ideoimana hankkeena vuonna 1993. Lama-aikana Váden ja Nissinen eivät saaneet valmistuttuaan töitä ja alkoivat pohtia vapaaehtoisuutta ensin omakohtaisesti, sitten laajemmin. He kehittivät vapaaehtoisen pohjaksi kertaluonteisen avun mallin yhdessä saman kohderyhmän parissa toimivien kanssa. Vähitellen toiminta kasvoi ja konkretisoitui vapaaehtoisten tekemisen kautta.

Verkko toimii edelleen saman mallin mukaisesti. Tuija Váden työllistyi Verkkoon sen ensimmäiseksi ja pitkään ainoaksi työntekijäksi. (Minkkinen ja Kekki 2013, 8–18.)

Jo alusta asti ”Verkon haluttiin tekevän yhteistyötä muiden ammattilaisten kanssa niin, että se liittyi jo alueella tapahtuvaan toimintaan ja täydentäisi sitä eikä olisi irrallinen juttu” (Minkkinen ja Kekki 2013, 11.) Vádenin seuraajan Riitta Kraatilan aikana yhteistyö niin paikallisten toimijoiden kuin alueellisten ja valtakunnallisten verkostojen kanssa on lisääntynyt entisestään ja vapaaehtoisille on perustettu omaehtoisia harrastusryhmiä (mt. 2013, 11).

Yhdessä muiden alueen toimijoiden kanssa Verkko kehittää vanhusten ja vammaisten henkilöiden palveluja. Päivittäistä yhteistyötä yksikkö tekee kotihoidon asiakasohjauksen, palvelutalojen henkilöstön ja omaisten kanssa. Nykyään Verkossa on kolme työntekijää, joiden lisäksi Riitta Kraatila, joka on ollut jo pitkään yhdistyksen toiminnanjohtaja, vastaa yksiköstä puolella työajalla. (Yhdessä Selviytymisen Tuki YSTI ry 2021, 27, 32.)

Verkon tärkein toiminta ja perustehtävä on vapaaehtoisten voimin annettava avunvälitys hervantalaisille yli 65-vuotiaille ikäihmisille ja vammaisille henkilöille. Asiakkaat asuvat pääosin kotona tai paikallisissa palvelutaloissa, kuten Sointu Senioripalveluiden Keinupuistossa, Ruusuvouden hoivakodissa ja Kontu-Hopeakalliossa, sekä käyvät päiväsaikaan Ikäihmisten perhekoti Ilontuvassa. (Yhdessä Selviytymisen Tuki YSTI ry 2021, 27, 32.)

Asiakkaita tulee toimintaan itsenäisesti, omaisten tai Tampereen kaupungin kotihoidon kautta. Vastuutyöntekijä koordinoi avunvälitystä puhelinpäivystyksen avulla, antaa tarvittaessa palveluohjausta asiakasasioissa ja työnohjausta vapaaehtoisille. (Innokylä 2021.) Kyselytutkimushetkellä kevätkesällä 2021 on viikoittain toteutunut noin 30 säännöllistä avustuskeikkaa. Lisäksi lääkärisaattoja ja muita yksittäisiä avunpyyntöjä on ollut viikoittain. Ennen koronaa keikkoja on ollut enimmillään keskimäärin 40–50 viikossa. (Virnes 2021.)

Yhdistyksen toiminnanjohtaja Riitta Kraatila on kuvannut toimittajille Verkon 20-vuotishistoriikissa (Minkkinen ja Kekki 2013, 27), miten asiakkaiden kunto on huonontunut vuosien kuluessa. ”[V]erkossa kaikki asiakkaat olivat käveleviä, kun Riitta tuli taloon. Joillakin saattoi olla keppi ja hyvin harvalla rollaattori. Nyt ei ole yhtään asiakasta, joilla ei olisi jotakin apuvälinettä.”

Verkon apu ei korvaa ammattimaista hoivaa tai tukea, se on naapuriavun luonteista. Perusajatus on, että kun julkinen palvelu auttaa asiakasta tämän kotona, Verkko tarjoaa mahdollisuuden päästä kerran viikossa pois kotoa, saada virkistystä ja osallistua ympäröivään yhteiskuntaan. (Innokylä 2021.)

Avuntarve on moninaista: jutteluseuraa, ulkoilua, asiointi-, harrastus- ja digiapua, pientä remonttiapua, kuten lampun tai paristojen vaihtoa, saattamista lääkäriin, sairaalaan,

tapahtumiin. Asiakkaalle avautuu mahdollisuus laajaan tuttavapiiriin, kun hän tutustuu Verkon vapaaehtoiisiin, työntekijöihin ja muihin asiakkaisiin. (Innokylä 2021.) Korona-aikana Verkko on joutunut välillä muuttamaan vapaaehtoistoiminnan muotoja vähentämällä kasvokkaista kohtaamista ja lisäämällä poikkeuksellisesti puolesta asiointia ja puhelintukea sekä keskittymällä ulkoiluun. Vapaaehtoiset ovat auttaneet kaupungin koronatalkoissa Hervannan maskinjakopisteellä. (Virnes 2021.)

Yksi Verkon toimintamuoto on hervantalaisten oma, kaikille avoin matalan kynnyksen kohtaamispaikka, asiakaskahvila. Verkon tiistaikahvila on aloittanut 2000-luvun alkupuolella ja keski-
viikkokahvilaa oli kyselyn ajankohtana pilotoitu kerran; syksyllä 2021 keskiviikkokahvilan toiminta vakiintui tiistaikahvilan rinnalle. (Yhdessä Selviytymisen Tuki YSTI ry 2021, 30–31.)

Ammatillisesti ohjatuissa asiakaskahviloissa kahvitellaan, jutellaan ja seurustellaan yhdessä. Vapaaehtoinen voi olla mukana järjestämässä viikoittain vaihtuvaa ohjelmaa, auttaa tarjoilussa ja ideoida ohjelmaa. Jokainen kahvilassa kävijä pyritään kohtaamaan yksilöllisesti. Osa iäkkäistä ja huonokuntoisista kävijöistä tulee kahvilaan Verkon vapaaehtoisen saattamana. (Yhdessä Selviytymisen Tuki YSTI ry 2022.)

Vapaaehtoisista suurin osa on eläkeläisiä. He saavat toiminnasta rytmiä arkeensa, ystäviä muista vapaaehtoisista ja kokemuksen yhteisöön kuulumisesta Verkon järjestämissä vapaaehtoisten kuukausikokouksissa ja vertaisharrastustoiminnassa, kuten kuntosali, puutyö, savi-työ, digitallit. Vapaaehtoiset voivat osallistua retkiin, koulutuksiin ja tapahtumiin. Verkossa toimii myös ammatillisesti ohjattu omaishoitajien vertaisryhmä. Harrastusryhmät ovat avoimia myös heille. (Virnes 2021.)

4.2 Kertaluonteisen avun malli

Perinteisessä ystäväpalvelussa avustettava ja avustaja sopivat tapaamiset itsenäisesti ilman työntekijän apua. Verkon kertaluonteisen avun mallissa avunvälityksen ohjaaja järjestää jokaisen apukerran yksilöllisesti. Vapaaehtoinen sitoutuu yhteen keikkaan kerrallaan, ei avustamaan tiettyä asiakasta viikoittain. Näin asiakkaan luona käyvät vapaaehtoiset vaihtelevat eikä synny riippuvuussuhdetta. Vapaaehtoinen voi pitää välillä lomaa tai taukoa toiminnasta ja voi kieltäytyä tarjotusta keikasta ilman, että hänen täytyy perustella syytä. Lopettaa voi sitten, kun siltä tuntuu ja käydä lopetuskeskustelun työntekijän kanssa. (Innokylä 2021.)

Työntekijä sopii asiakkaan tai kotihoidon kanssa tietyn ajan ja paikan avunvälityskeikalle. Työntekijä ehdottaa keikkoja vapaaehtoisille puhelimitse tai vapaaehtoiset varaavat niitä suoraan paperisesta viikkolistasta, kun he käyvät toimistolla. Verkossa ei ole käytössä

sähköistä vapaaehtoistehtävien varausjärjestelmää. Työntekijä täsmää siis keikat yksitellen ja harkitsee, kuka vapaaehtoinen voisi sopia tietylle asiakkaalle. (Virnes 2021.)

Kertaluonteisen avun malli on raskas organisaatiolle ja työntekijöille ja kevyt vapaaehtoiselle (Virnes 2021). Vapaaehtoistoiminnasta vastaavan työntekijän tulee tuntea tarkkaan molemmat osapuolet, 1) asiakkaan elämäntilanne, apuvälineet ja terveydentila, jotta hän pystyy valmentamaan vapaaehtoisen keikalle sekä 2) vapaaehtoisen elämäntilanne ja mahdolliset rajoitteet, jotta tämä pystyy hoitamaan keikan. Kaikki vapaaehtoiset perehdytetään henkilökohtaisesti toimintaan. Vapaaehtoisilla on mahdollisuus työntekijän jatkuvaan tukeen 24/7. (Innokylä 2021.) Verkon auttamismallin keveys ja sitoutumattomuus ehkäisevät riippuvuussuhteita ja toiminnan muuttumista raskaaksi ja kuormittavaksi.

Verkon työntekijä huolehtii, että kaikille asiakkaille järjestyy vapaaehtoinen, myös sairastuneen tilalle. Työntekijä varmistaa puhelimitse edellisenä päivänä asiakkaan avuntarpeen ja ajankohdan sekä kertoo, kuka vapaaehtoinen on tulossa. Tämä lisää asiakkaiden turvallisuudentunnetta ja estää vapaaehtoisten hukkareissut, jos asiakas on vaikka sairastunut tai hänelle on tullut muuta menoa. (Virnes 2021.)

Asiakkaiden muuttuvat tilanteet ja tarpeet edellyttävät työntekijältä jatkuvaa päivittäistä yhteydenpitoa kotihoidon asiakasohjaukseen ja työntekijöihin. Palvelujen piiriin neuvominen on myös osa työnkuvaa. Vapaaehtoinen taas toimii viestinviejänä Verkon työntekijälle, joka puolestaan viestii muutoksista, usein kotiin tuotavien palveluiden muuttuneista tarpeista, kotihoitoon tai omaisille. (Innokylä 2021.)

Mallissa pyritään vastavuoroisuuteen. Vapaaehtoinen saa keikan onnistumisesta toiminnan ilon, tarpeellisuuden tunteen, mielekkyyttä ja uusia taitoja, ja oppii tuntemaan Hervannan paikkoja ja erilaisia ihmisiä. Asiakas saa tarvitsemansa avun ja iloisen mielen, sekä laajentuneen sosiaalisen verkoston. Vapaaehtoistoiminta on yksi tapa vaikuttaa. (Virnes 2021.)

Sitoutuminen yhteen keikkaan kerrallaan tuo vapaaehtoisille aitoa vapaaehtoisuutta ja vapautta. He ovat hyvin motivoituneita, sitoutuneita ja yleensä pitkään mukana toiminnassa. Lopuksi rooli voi muuttua ja vapaaehtoisesta saattaa tulla asiakas. (Innokylä 2021.)

5 Tavoite, tarkoitus ja tutkimuskysymys

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on jatkokehittää kertaluonteisen avun mallia. Yhteistyökumppani voi edistää vapaaehtoisten motivoitumista Verkon vapaaehtoistoimintaan entistä paremmin panostamalla niihin asioihin, jotka tulosten perusteella motivoivat heitä eniten ja tätä kautta kannustavat heitä sitoutumaan.

Tutkielman tarkoituksena on saada kokonaiskuva vapaaehtoisten motivaatioon vaikuttavista tekijöistä.

Opinnäytetyön tutkimuskysymys on: Mitkä tekijät motivoivat vapaaehtoisia Verkon kertaluonteisen avun mallissa.

6 Opinnäytetyön menetelmät

Tutkielmani lähestymistapa on kvantitatiivinen eli määrällinen. Määrällisessä tutkimusmenetelmässä tietoa – asioita ja niiden ominaisuuksia – tarkastellaan numeerisesti. Menetelmä antaa yleisen kuvan muuttujien välisistä suhteista ja eroista ja vastaa kysymyksiin: kuinka moni, kuinka paljon ja kuinka usein. (Vilka 2014, 13–14.) Tulosten perusteella teen johtopäätöksiä ja pohdin, miten tulokset vastaavat tutkimuskysymykseen. Havainnollistan tuloksia taulukoin ja kuvioin.

Määrällisessä tutkimuksessa halutaan tietoa muuttujasta, kuten motiivi, postinumero, ammatiasema, elämäntilanne, keikkojentekotiheys, sukupuoli, ikä. Mittausvälineellä saadaan määrällinen tieto tai määrälliseen muotoon muutettava sanallinen tieto tutkittavasta asiasta. Määrällisen tutkimuksen mittareita ovat kysely-, haastattelu- ja havainnointilomake. (Vilka 2014, 14.)

Aineistonkeruumenetelmänä tässä opinnäytetyössä on survey-tutkimus, jossa tutkimuslomake lähetetään kaikille tutkimushetkellä yhdistyksessä kirjoilla oleville vapaaehtoisille. Kyseessä on täten kokonaistutkimus ja kohderyhmänä kaikki Verkossa lähettämishetkellä kirjoilla olleet 87 vapaaehtoista, mikä on numeerisesti riittävän edustava otos. (Heikkilä, 2014, 15.) ”Kysymysten muoto on vakioitu: kaikilta kyselyyn vastaavilta kysytään samat asiat, samassa järjestyksessä ja samalla tavalla” (Vilka 2014, 28).

Määrällisessä postikyselyssä vältetään sekä haastattelijan että muiden vapaaehtoisten vaikutus vastauksiin. Vapaaehtoiset ovat tottuneet vastaamaan yhdistyksen kyselyihin ja vastaamisprosentti on yleensä hyvä. Tiedostan, että pitkän kyselylomakkeen kohdalla vastauskato lisääntyy lomakkeen pituuden kasvaessa. Siksi olen tiivistänyt kyselyn mahdollisimman lyhyeksi, mutta kuitenkin riittävän kattavaksi, jotta tutkielmaan saadaan tarpeeksi muuttujia ja oleelliset, motiiveihin liittyvät asiat ovat mukana.

Lomake sisältää vain muutamia avoimia kysymyksiä, sillä niihin jätetään usein vastaamatta. Kyselylomakkeen huonoja puolia voivat olla suuri väärinkäsitysmahdollisuus ja kyseenalainen vastaustarkkuus. Lomakkeen lisäksi ei voi tehdä lisähavaintoja tutkimustilanteessa, kuten vaikkapa haastattelussa. Näihin asioihin olen pyrkinyt vaikuttamaan tekemällä kyselystä mahdollisimman selkeän ja yksiselitteisen.

Lähtämäni kyselylomakkeet on käsitelty ja analysoitu seuraavia tilastollisia menetelmiä soveltaen: IBM SPSS Statistics -tilasto-ohjelma ja Microsoft 365 Excel -taulukkolaskentaohjelma. SPSS-ohjelmassa olen ristiintaulukoinut muuttujia ja selvittänyt muuttujien välisiä korrelaatioita riippumattomien t-testien avulla ja pyrkinyt näin osoittamaan, onko kahden muuttujan tai taustatekijän ja muuttujan välillä yhteyttä. Taulukoita olen tehnyt Excelillä ja SPSS:llä.

Tutkielman perusjoukkona ovat YSTI ry:n Verkko-yksikön vapaaehtoiset. Erilaisia tutkittavia muuttujia ovat esimerkiksi vapaaehtoisten motiivit olla mukana Verkon toiminnassa, tehdyt vapaaehtoiskeikat ja toiveet itselle sopivista vapaaehtoiskeikoista sekä kunkin vastaajan tekemien keikkojen tiheys. Taustatekijöitä ovat puolestaan sukupuoli, ikä, elämäntilanne, työtilanne, vapaaehtoisuuden kesto kuukausina (jos ollut mukana alle vuoden) tai vuosina (jos ollut mukana yli vuoden) sekä asuinpaikka ja tieto, asuuko yksin.

Selittävä tutkimus antaa asiasta perusteltua lisätietoa tai esittää asian taustalla vaikuttavia syitä. Tavoitteena on tehdä tutkittu asia aiempaa selvemmäksi tai ymmärrettävämmäksi ja esittää asioiden välisiä syy–seuraus-suhteita. Selittävä tutkimus pyrkii osoittamaan, millä tavalla esimerkiksi tapahtumat, käsitykset, mielipiteet tai asenteet eroavat tai liittyvät toisiinsa. (Vilka 2014, 19.)

Motiivien tärkeyttä olen vertaillut niin yksittäisten motiivien kuin motiivien kattokäsitteiden keskiarvojen avulla. Olen selvittänyt, onko sukupuolella, asumismuodolla (asuuko yksin vai jonkun kanssa) ja keikkojentekotiheydellä vaikutusta siihen, millaiset tekijät motivoivat. Tätä olen tarkastellut laskemalla intervalliasteikollisten muuttujien välisiä Pearsonin korrelaatio-kertoimia. Ryhmien välisiä eroja olen selvittänyt riippumattomien otosten t-testien avulla.

Muuttujista on muodostettu mittareita niin, että jokaiselle mitattavalle asialle eli muuttujalle on annettu symbolinen numeroarvo ja vastausvaihtoehdot on vakioitu, esimerkiksi sukupuoli 1=mies, 2=nainen, 3=muu (Vilka 2014, 15). Taustamuuttujat on merkitty SPSS:ään laatueroasteikolla, motiiviväittämät järjestysasteikolla.

Kyselylomake on tehty purkamalla Verkon kertaluonteisen avun malli 62 yksittäiseksi väittämäksi. Nylundin ja Pessin (2005) timanttimalin ja Karreisen ym. (2017) siitä tehdyn tulkinnan perusteella olen ottanut mukaan vielä seuraavia keskeisiä muuttujia, joita ei ole suoraan mainittu Innokylän kertaluonteisen avun mallissa, mutta jotka liittyvät olennaisesti Verkon toimintatapoihin.

10.13. ...olen luonteeltani altruistinen eli auttaminen on minulle luontaista.

10.41. ...voin vaikuttaa toiminnan suunnitteluun.

10.42. ...antamani palautteet otetaan huomioon.

10.46. ...saan riittävästi tietoa ajankohtaisista asioista.

10.48. ...voin tehdä Verkon vapaaehtoisena samantyyppisiä asioita kuin aiemmin työelämässä ja/tai toisessa järjestössä.

10.50. ...voin auttaa muita.

- 10.51. ...opin uutta.
 10.52. ...voin antaa omia taitojani ja aikaani yhdistyksen käyttöön.
 10.54. ...voin toteuttaa hoivaviettiäni.
 10.56. ...voin kehittää omia taitojani ja toteuttaa itseäni.
 10.58. ...saan uusia elämyksiä ja kokemuksia.
 10.62. ...pidän käytännönläheisistä tehtävistä.

Lomakkeessa on valmiita vastausehtoja sisältäviä monivalintakysymyksiä, kuten keikkakysymykset, sekamuotoisia kysymyksiä, joissa on valmiiden vastausvaihtoehtojen lisäksi muu, mikä -vaihtoehto, kuten mikä on työtilanteesi tai elämäntilanteesi, sekä vapaasti numeraalisesti vastattavia kysymyksiä, kuten kuinka kauan olet ollut mukana toiminnassa.

Varsinainen motiiveja kartoittava kysymyspatteristo sisältää valmiit neliportaisella Likertin asteikolla eli järjestystä kuvaavalla asteikolla muotoillut vastausvaihtoehdot 1 = täysin eri mieltä, 2 = jokseenkin eri mieltä, 3 = jokseenkin samaa mieltä ja 4 = täysin samaa mieltä. Vastausvaihtoehtoista on jätetty pois ”ei samaa eikä eri mieltä”, jotta vastatessa ei tule kiusausta valita tätä neutraalia vaihtoehtoa, vaan vastaajan on otettava jokin kanta asiaan. Vastausvaihtoehtojen vieressä olevaan kommenttikenttään voi lisätä huomioita kuhunkin väittämään liittyen. Lopussa vastaajalla on mahdollisuus antaa vapaata palautetta avoimessa kysymysmuodossa. Kyselylomake löytyy liitteestä 1.

Lomake on testattu yhdellä vapaaehtoisella etukäteen. Hän on esittänyt hyviä korjausehdotuksia, jotka olen ottanut huomioon.

7 Tulokset

Opinnäytetyön tutkimuskysymys on: Mitkä tekijät motivoivat vapaaehtoisia Verkon kertaluonteisen avun mallissa. Kyselylomakkeen tulokset vastaavat opinnäytetyön tutkimuskysymykseen kattavasti. Seuraavaksi käyn läpi taustatekijät ja kerron sitten keikkoihin, motiiveihin ja motiivimalliin liittyvät tulokset, mitkä kaikki vastaavat samalla tutkimuskysymykseen.

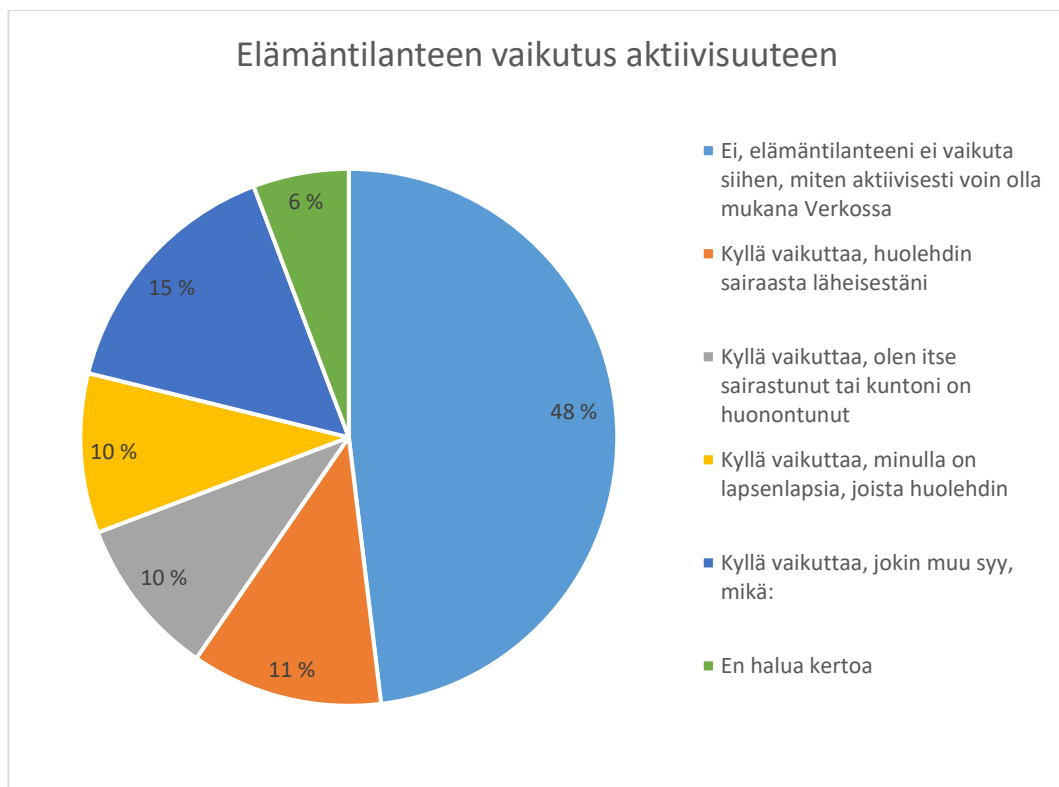
Kyselyn vastausprosentti oli 56 %. Kysely lähetettiin kaikille Verkon vapaaehtoistoiminnassa kirjoilla keväällä 2021 olleille 87 vapaaehtoiselle, joista 49 vastasi. Vastaajista valtaosa, (n=43), on työstä tukseltaan eläkeläisiä. Vastaajien ikä vaihtelee 24 ja 87 välillä. Suurin osa on ylittänyt eläkeiän: 65–75-vuotiaita on 23, 76–87-vuotiaita 17, yhteensä n=40. Neljä vastaajista on alle 30-vuotiaita. Joukosta löytyy neljä keski-ikäistä, iältään 47–64-vuotiaita. Yksi vastaaja on jättänyt kertomatta syntymävuotensa. Kokoajatöissä käy kolme, joista yksi lisäksi opiskelee ja asuu toisella puolella kaupunkia, mikä vielä lisää vaikeutta osallistua. Yksi opiskelee, kaksi tekee osa-aikatöitä ja opiskelee samanaikaisesti.

Naisia on 36, miehiä 13. Vastaajista mukana toiminnassa on 45 henkilöä, loput 4 on jättänyt vastaamatta kysymykseen. Melkein kaikki asuvat Hervannassa: 3 ilmoittaa asuvansa muualla

ja kaksi heistä kertoo missä: Amurissa ja Linnainmaalla. Vastaajista 29 asuu yksin. Alle vuoden on mukana ollut 4 vastaajaa, 1–5 vuotta 20 ja 6–10-vuotta 15 vastaajaa. Yli 10 vuotta vapaaehtoisena on ollut 9 henkilöä, pisimmillään 23 vuotta.

Vastaajien ikä- ja sukupuolijakauma vastaa hyvin koko Verkon sen hetkistä vapaaehtoisjoukkoa, joskin nuorten aikuisten ja alle eläkeikäisten määrä vaihtelee vuosittain ja vuoden sisällä. Esimerkiksi syksyisin mukana on useita opiskelija-vapaaehtoisia Tampereen yliopiston vapaaehtoistyön kurssilta ja suurin osa heistä lopettaa joulukuun mennessä.

Kuten alla olevasta taulukosta näkyy, puolella vastaajista elämäntilanne ei vaikuta siihen, miten aktiivisesti he voivat olla mukana Verkossa. 15 % vastaajista on jokin muu syy, joka vaikuttaa aktiivisuuteen, ja näitä syitä ovat työ, opiskelu, asuminen toisella puolella kaupunkia, toinen asunto toisella paikkakunnalla ja osallistuminen aktiivisesti muun yhteisön toimintaan. 11 % huolehtii sairaasta läheisestään, 10 %:lla oma terveystilanne vaikuttaa aktiivisuuteen ja 10 % huolehtii lapsenlapsistaan. 6 % ei halua kertoa, onko jokin asia, joka vaikuttaa tai mikä se on.

Muutama vastaaja kertoo, että on useita erilaisia elämäntilanteeseen liittyviä tekijöitä, jotka vaikuttavat mahdollisuuteen osallistua Verkon toimintaan. Yksi vastaaja on itse sairastunut tai hänen kuntonsa on huonontunut ja hän lisäksi huolehtii sekä sairaasta läheisestään että lapsenlapsistaan. Silti hän tekee vapaaehtoiskeikkoja, digikaveriapua ja puhelinkaveritoimintaa,

suhteellisen usein eli joka toinen viikko. Yhdellä vastaajalla on toinen asunto toisella paikkakunnalla (muu syy) ja hän huolehtii sairaasta läheisestään, mutta myös hän pystyy tekemään keikkoja joka toinen viikko. Yksi vastaaja kertoo, että ”Osallistun säännöllisesti erinäisiin harrastuksiin sekä olen mukana yhdessä toisessa ”vanhan väen viihdytys/-mis organisaatiossa”. Työttömiä tai äitiys- ja vanhempainvapaalla olevia osallistujien joukossa ei ole eikä kenenkään aktiivisuuteen vaikuta pienistä lapsista huolehtiminen.

7.1 Keikat

Suurin osa vastaajista (n=21) tekee keikkoja joka viikko ja aika moni (n=16) joka toinen viikko. Kerran kuussa vapaaehtoisapua antaa 5, kerran puolessa vuodessa 1 ja harvemmin 3. Kolme ei ole vastannut kysymykseen. Kaikki, jotka tekevät keikkoja harvemmin kuin joka toinen viikko (n=9), ovat kertoneet kysymyksessä 4, että heidän elämäntilanteensa vaikuttaa aktiivisuuteen. Riippumattomien t-testien mukaan keikkojentekotiheys ei korreloi sen kanssa, asuuko yksin vai ei. Myöskään mukanaoloajalla ei ole vaikutusta siihen, kuinka usein keikkoja tekee.

Olen lomakkeessa kysynyt, mitä keikkoja vastaajat tekevät ja mitä he tekisivät mieluiten. Vastauksia vertailemalla olen pystynyt selvittämään, tekevätkö vapaaehtoiset niitä keikkoja, joita he myös haluavat tehdä eli vastaako todellisuus toiveita.

Kaikista eniten vapaaehtoiset tekevät ulkoilukeikkoja. Vastaajista suurin osa (n=33) on käynyt viimeisen vuoden aikana ulkoilemassa asiakkaan kanssa, ja vielä useampi, (n=40), tekisi ulkoilukeikkoja mieluiten. Kaikki, jotka ovat tehneet ulkoilukeikkoja, myös haluavat tehdä niitä. 7 ei ole tehnyt ulkoilukeikkoja, mutta haluaisi tehdä.

Toiseksi suosituin keikkamuoto on seurana olo. Vastaajista 29 on tehnyt seurustelukeikkoja ja 34 tekisi niitä mieluiten. 4 asiakkaan seurana olleista ei ole valinnut tätä keikkamuotoa toivekeikkakseen ja 9 vastaajaa ei ole tehnyt seurustelukeikkoja, mutta haluaisi tehdä.

Kolmanneksi suosituin keikka on yhdessä asiointi ja kaupassakäynti: 26 on tehnyt ja 28 toivoisi tekevänsä näitä keikkoja. Vastaajista 6 ei ole valinnut asiointia toivekeikkakseen, vaikka on tehnyt sitä ja päinvastoin 8 on valinnut sen toivekeikkakseen, mutta ei ole tehnyt sitä.

Yksi vastaaja tuo esille kauppakeikkaan liittyvän hankaluuden: ”Ei ole mitään erikoista kehitettävää, kaikki sujuu mielestäni hyvin. Tosin joskus kauppareissuilla käyminen asiakkaan kanssa on haastavaa, kun ostokset paisuvat eli ovat suuret suhteessa ostoskasseihin. On hyvin hankalaa, kun pyörätuolissa istuvan henkilön ostoksia ei saa kunnolla mihinkään, paitsi ehkä yhteen kassiin. Ostosten kuljettaminen toisin sanoen haastavaa, mutta en sitten tiedä, miten asia ratkaista...”

Seuraavaksi eniten vastaajat saattavat asiakkaita lääkäriin, sairaalaan ja terveyskeskukseen. Saattokeikkoja on tehnyt 23 vastaajaa, joista 5 ei ole merkinnyt sitä toivekeikakseen. 5 vastaajaa haluaisi saattokeikkoja, mutta ei ole päässyt niitä tekemään.

Tiistaikahvilan saattoja toivoo 23 ja on tehnyt 17. Kahvilassa ei ole kovin montaa saatettavaa asiakasta, joten 9 halukasta ei ole päässyt näille toivekeikoilleen. 3 kahvilasaattoja tehnyttä taas ei tekisi niitä mieluiten.

Harrastussaatoissa on selkeä ero: 2 on tehnyt ja 11 haluaisi tehdä, kun taas ne 2, jotka ovat saatelleet harrastuksiin, eivät ole valinneet sitä toivekeikakseen. Digikaveriapua on tehnyt 3, jotka kaikki myös haluavat näitä keikkoja, ja lisäksi 2 muuta on merkinnyt sen toiveekseen. Kodin pieniä nikkarointeja, kuten lampunvaihtoa tai taulun kiinnitystä, on tehnyt ja myös haluaa tehdä 4, lisäksi 2 muuta nikkaroi mielellään, mutta ei ole vielä päässyt sitä tekemään.

Poikkeusaikana keväällä ja kesällä 2020 Verkossa toimittiin poikkeuksellisesti kuntouttavan työotteen vastaisesti ja käytiin joidenkin asiakkaiden puolesta kaupassa ja asioilla, kun yli 70-vuotiaat olivat suljettuina koteihinsa hallituksen vahvasta suosituksesta. Näitä keikkoja teki 12 vastaajaa, joista 6 ei tekisi niitä mieluiten. 3 ei ole tehnyt puolesta asiointeja, mutta tekisi niitä mielellään.

Poikkeusoloissa Verkossa käynnistettiin kesällä 2020 myös puhelinkaveritoiminta, johon osallistui 13 vastaajaa, joista 7 tekisi niitä vastaisuudessaakin. 1 halukas ei ollut päässyt puhelinkaveriksi. Myös joulunpyhinä 2020 oli 5 puhelinkaveria, joista 3 olisi sitä mieluusti vastakin. 2 halukasta ei ollut vielä päässyt joulusoittorinkiin.

Verkossa on perinteisesti ollut kesä- ja joulukaveritoimintaa, niin myös korona-aikana. Periaatteena on, että kun työntekijät ovat lomalla, vapaaehtoiset ottavat jonkun asiakkaan kesä- tai joulukaveriksi ja käyvät esimerkiksi tämän luona seurustelemassa tai yhdessä ulkoilemassa, torilla, retkellä. Kesäkavereita on vuonna 2021 ollut 11 ja joulukavereita 9. Näistä 7 tekee myös mieluusti kesäkaveri- ja 6 joulukaverikeikkoja. 3 ei ole vielä ollut kesäkaverina, mutta olisi mielellään, joulukaveritoimintaa voisi kokeilla 1 vastaaja.

Korona-aika toi tullessaan uuden keikkamuodon, maskinjaon. Verkon vapaaehtoiset ovat auttaneet Tampereen kaupungin Hervannan maskinjakopisteellä syksystä 2020, aluksi yhdessä muiden toimijoiden kanssa ja myöhemmin ainoana käytännön toimijana. Kyselyyn vastanneista 15 on ollut maskinjaossa ja heistä 9 olisi vastakin. 1 ei ollut päässyt kokeilemaan, mutta tulisi mieluusti maskinjakoon osaksi koronatalkoita. Maskinjako päättyi Hervannassa huhtikuun 2022 lopussa.

Vastaajista 7 kohdalla tehdyt keikat vastaavat täysin heidän toiveitaan. Melkein yksi yhteen tehdyt ja toivotut keikat, eli vastaukset, joissa useammasta valitusta vaihtoehdosta kaikki

paitsi 1 täsmäävät, löytyivät 5 vastaajalta. Kun vastaajia on kaikkiaan 49, aika monen toiveet eivät täysin toteudu.

Vastaajista 3 ei ole tehnyt vuoden aikana lainkaan keikkoja. Lisäksi 2 ei ollut tehnyt lainkaan keikkoja eikä ollut valinnut toiveitakaan. Voi olla, että näillä henkilöillä on jäänyt lomakkeen viimeinen sivu vahingossa täyttämättä.

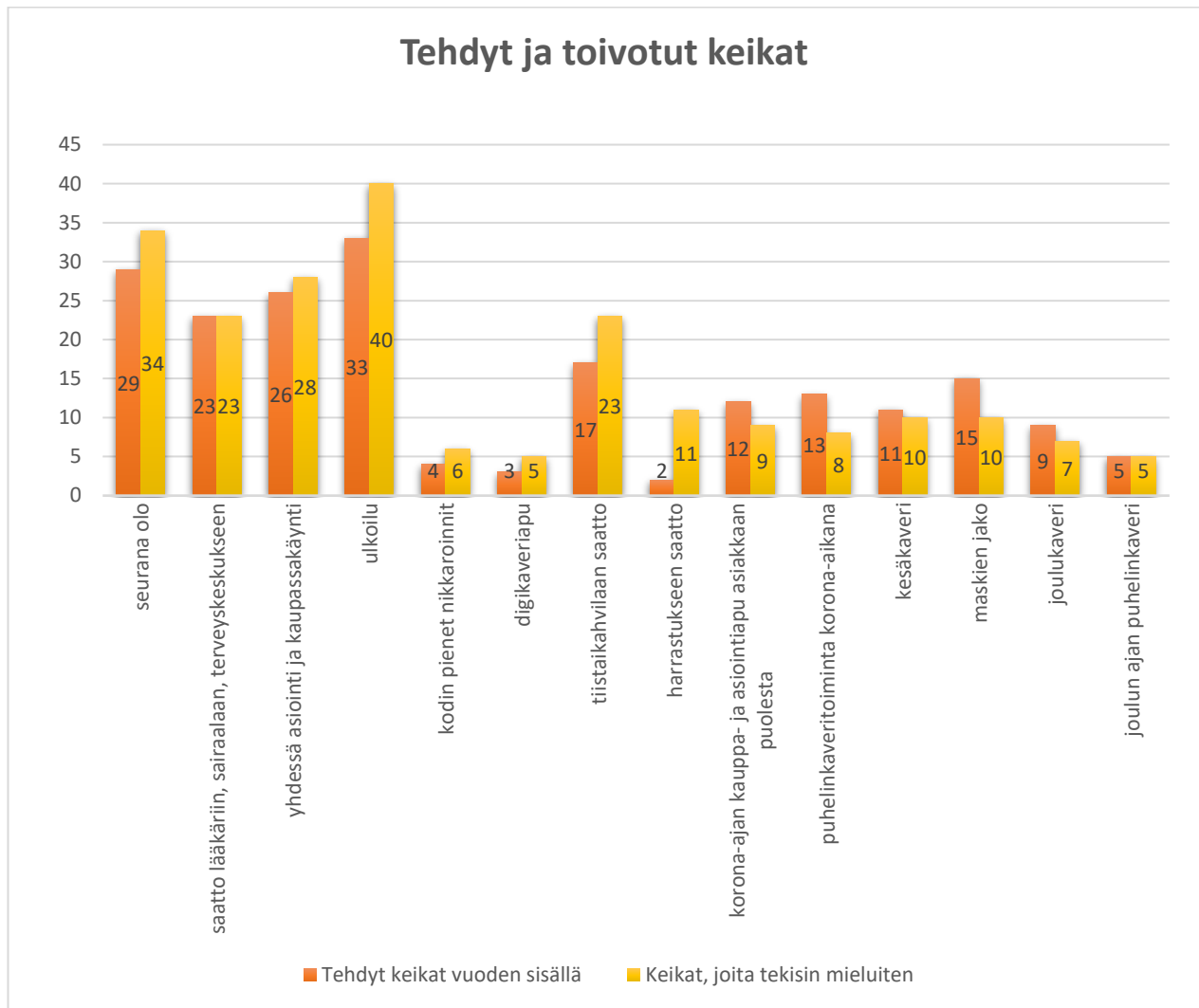
Avoimessa Sana on vapaa -kysymyksessä muutama vastaajista on kertonut syitä sille, miksei ole tehnyt niin paljon keikkoja kuin olisi halunnut: opiskelu, työ, putkiremontti, oman kunnon huonontuminen. Vastaajista 4 on maininnut koronan tauon syyksi. Yksi vastaaja on kirjoittanut: ”Verkossa on sydämellinen ja mukava fiilis, tekisin mielelläni enemmän keikkoja, jos elämäntilanteeni sallisi. Myös autettavat ovat poikkeuksetta olleet mukavia. Ihanaa kesää kaikille toimistolla!”

Yhteenvetona totean, että suosituimmat keikat ovat ulkoilu, seurana olo, yhdessä asiointi ja kaupassakäynti sekä saatto terveyspalveluihin. Suurin heitto tehtyjen ja toivottujen keikkojen välillä on harrastus- ja tiistaikahvilasaatoissa. Niitä haluttaisiin tehdä, mutta läheskään kaikki halukkaat eivät niitä saa. Korona-aika on saattanut vaikuttaa siihen, että harrastus- ja kahvilakeikkoja on ollut tavallista vähemmän, samoin yhdessä asiointia ja seurana oloa, joita haluaisi päästä tekemään 8 (asiointi) ja 9 (seurustelu) vastaajaa.

Kuvaavaa on, että puolet korona-ajan puolesta asiointia tehnyttä ei ole valinnut sitä toivekeikakseen. Syy tähän voi olla se, ettei se ole sitä kuntouttavaa työtettä, joka Verkon toiminnassa korostuu: että ei tehdä puolesta ja tuetaan asiakkaan kotona asumista ja selviytymistä arjessa.

Maskinjako on hyvin erilainen muihin keikkoihin verrattuna: siinä kohdataan pikaisesti paljon ihmisiä, mutta kohtaaminen perustuu maskipussin antamiseen. Työntekijän roolissa olen huomannut, että osa vapaaehtoisista kokee maskinjaon mukavana, normaalista vaihtelevana tehtävänä, osa taas kokeilee kerran ja palaa tuttuihin ja turvallisiin asiakaskeikkoihin, joissa voi kohdata yksittäisen ihmisen ja antaa tälle aikaa. Yhteistyökumppaneilta olemme saaneet palautetta, että yksi tärkeä motiivi hakea maskeja on Verkon vapaaehtoisten kohtaaminen. Vähiten vastaajat ovat antaneet digikaveri- ja nikkarointiapua, mutta ne, jotka sitä tekevät, haluavat sitä myös tehdä.

Yksi vastaaja kehuu Verkon toimintaa avoimessa kysymyksessä: ”En osaa tähän mitään ylevää kehityssuunnitelmaa/-tarvetta tuoda julki, mutta kunhan pidätte/pidetään nykyinen toimintatapa ja -taso yllä, on se kaupungin parasta! Se on jo oikein hyvää. :)”

7.2 Verkon vapaaehtoistoiminnan motiivimalli

Luvussa 3.5 kuvattu Anne Birgitta Yeungin (nyk. Pessi) vapaaehtoistoiminnan timanttimalli (Nylund ja Yeung 2005) ei istu tähän tutkielmaan sellaisenaan, koska tutkimuskohteena on ainutlaatuinen, toimintaperiaatteiltaan joustava, kertaluonteinen vapaaehtoistoiminta. Niinpä olen tuloksia analysoidessani kehittänyt omat yläkäsitteeni, joilla jaottelen motivaatiotekijöitä. Ne ovat joustavuus, merkityksellisyys, turvallisuus, osallisuus ja sosiaalisuus.

Näistä osallisuus on lähellä timanttimallin ensimmäistä, saaminen–antaminen-akselia, mutta kuvaa mielestäni timanttimalia paremmin vapaaehtoisessa tapahtuvaa ”liikettä”, toiminnan kautta tapahtuvaa osallistumista yhteiskuntaan, oman asuinalueen toimintaan, liittymistä Verkon yhteisöön ja sen harrastusmahdollisuuksiin, tapahtumiin, retkiin, kokoontumisiin, koulutuksiin. Sosiaali- ja terveysministeriön (2015) mukaan ”osallisuus merkitsee mukanaoloa, vaikuttamista sekä huolenpitoa ja yhteisesti rakennetusta hyvinvoinnista osalliseksi pääsemistä.”

Joustavuus taas on sisäänrakennettuna Verkon kertaluonteiseen malliin – joustavuus on sen peruspilari ja toiminnan edellytys. Verkon vapaaehtoinen sitoutuu yhteen keikkaan kerrallaan, toimii omien aikataulujensa mukaisesti, pystyy vaikuttamaan siihen, millaisia ja miten paljon keikkoja tekee, voi pitää taukoa ja kieltäytyä keikasta. Timanttimallassa etäisyys–läheisyys-akselin etäisyys viittaa samantyyppisesti joustavuuteen ja itsenäisyyteen; läheisyys taas sosiaalisuuteen, joka on kolmas luomani yläkäsite.

Sosiaalisuus tarkoittaa Verkon mallissa tutustumista viikoittain eri asiakkaisiin, muihin vapaaehtoihin ja työntekijöihin, laajasti monen ikäisiin ja monenlaisiin ihmisiin. Sosiaalisuus on myös työntekijöiden henkilökohtaista yhteydenottoa vapaaehtoihin, kiinnostusta vapaaehtoisten kuulumisista ja vapaaehtoisten ystävällistä vastaanottoa toimistolla, sosiaalisten taitojen kehittämistä ja vastavuoroisia kohtaamisia kuukausikokoontumisissa työntekijöiden ja muiden vapaaehtoisten kanssa.

Turvallisuus liittyy osittain timanttimallin jatkumoon jatkuvuus vs. uuden etsintä, mutta viittaa omassa tutkielmassani enemmän työntekijän jatkuvaan tukeen, aikaan ja rooliin toiminnan koordinoijana, perehdytykseen, selkeisiin ohjeisiin ja tiedotukseen, erotuksena timanttimallista, jossa jatkuvuus tarkoittaa tutun toiminnan, esimerkiksi samantyyppisen työn tai muun vapaaehtoistoiminnan, jatkumista nykyisessä vapaaehtoisuudessa. Turvallisuus merkitsee Verkossa myös sitä, että työntekijä tuntee niin asiakkaiden kuin vapaaehtoisten elämäntilanteen ja rajoitteet ja järjestää keikat hyvin. Hyvä ja kannustava ilmapiiri tuo myös turvaa. Tavoitteena on, että asiakkaat eivät ole liian huonokuntoisia, jotta keikoista suoriutuu tavallisin kansalaistaidoin. Timanttimallassa uuden etsintä sisältää uuden oppimista ja uusien asioiden kokeilemistä, mitkä taas Verkon mallissa sisältyvät osallisuuteen.

Merkityksellisyys kuvaa mielestäni paremmin vapaaehtoisuuden tärkeyttä ihmiselle kuin timanttimallin pohdinta vs. toiminta -jaottelu. Merkityksellisyyteen sisältyvät muun muassa vastavuoroinen ilo, kiitos ja palaute, toiminnan tilastointi, raportointi ja arviointi, yhdistyksen arvot, hyvien asioiden edistäminen, mahdollisuus vaikuttaa alueen asukkaiden hyvinvointiin, auttamishalu ja keikkojen mielekkyys.

Liitteestä 2 löytyvät edellä kuvatut 5 yläkäsitettä ja niiden alle jaotellut 62 motivaatiotekijää sekä näiden saamat keskiarvot asteikolla 1–4, 1 = täysin eri mieltä, 2 = jokseenkin eri mieltä, 3 = jokseenkin samaa mieltä ja 4 = täysin samaa mieltä.

7.3 Vapaaehtoisia motivoivat tekijät

Olen tarkastellut vapaaehtoisia motivoivia tekijöitä laskemalla kaikkien 62 motivaatiotekijän keskiarvot ja lisäksi viiden motivaatiojoukon, joustavuuden (8 motiivia), osallisuuden (15),

turvallisuuden (15), merkityksellisuuden (15) ja sosiaalisuuden (9), kokonaiskeskiarvot. Kun verrataan näitä viittä motivaatiojoukkoa keskenään, tärkeimmäksi nousee joustavuus, ka. 3.69. Sitä seuraavat merkityksellisyys, ka. 3.53 ja turvallisuus ka. 3.50. Sosiaalisuus saa keskiarvon 3.40 ja osallisuus 3.36.

Tulos on erilainen kuin Verkon tiimi olisi etukäteen voinut kuvitella. Osallisuuteen liittyvät asiat, erityisesti Verkon yhteisöllisyys sekä harrastus- ja vertaisryhmät, virkistystoiminta, vaihtamismahdollisuudet ja uuden oppiminen on tavattu ajatella tärkeiksi motivaatiota ja sitoutumista tukeviksi tekijöiksi, mutta tämän kyselyn perusteella ne ovat suhteessa muihin tekijöihin vähiten tärkeitä. Samalla tavalla sosiaalisuus - muihin vapaaehtoihin ja erilaisiin asiakkaisiin tutustuminen, tapaamiset kuukausikokoontumisissa, muiden vapaaehtoisten tuki - ei olekaan kovin tärkeä kannustava tekijä. Toisaalta täytyy ottaa huomioon, että erot keskiarvojen välillä eivät ole järin suuria.

Joustavuuden ykkössija ei ole yllätys, se on toki Verkossa tiedetty tärkeäksi toiminnan alusta asti, onhan se Verkon vapaaehtoistoimintaa leimaava piirre ja erottaa Verkon perinteisestä säännölliseen auttamiseen sitouttavasta vapaaehtoistoiminnasta. Merkityksellisuuden tärkeys ohi osallisuuden ja yhteisöllisyyden yllättää, mutta myös ilahduttaa. Vastavuoroinen ilo, merkityksellisuuden tunne, mielekkäät keikat, altruistinen auttamishalu ja yhdistyksen arvot ovat niitä asioita, joiden takia vapaaehtoisapua annetaan.

Turvallisuus on se kehikko, joka vapaaehtoistoimintaa ympäröi: toiminnan koordinointi, keikkojen suunnittelu ja järjestäminen, selkeä ohjeistus kullekin keikalle, perehdytys ja hyvä ja kannustava ilmapiiri motivoivat jatkamaan toiminnassa.

Kaikkia 62 keskiarvoa vertailemalla motivaatioiden joukosta erottuvat 10 tärkeintä ja 10 vähiten tärkeintä motiivia. Ne on lueteltu alla.

Kymmenen tärkeintä motiivia

- 10.22. ...minut otetaan toimistolla vastaan ystävällisesti. k.a. 3.86 (sosiaalisuus)
- 10.18. ...koen pystyväni itse vaikuttamaan siihen, miten paljon keikkoja teen. k.a. 3.84 (joustavuus)
- 10.23. ...pystyn kieltäytymään keikasta. k.a. 3.80 (joustavuus)
- 10.47. ...Verkossa on hyvä ja kannustava ilmapiiri. k.a. 3.80 (turvallisuus)
- 10.4. ...voin toimia vapaaehtoisena omien aikataulujeni mukaan. k.a. 3.76 (joustavuus)
- 10.9. ...koen keikat mielekkäiksi. k.a. 3.76 (merkityksellisyys)
- 10.21. ...pääsin pian perehdytyksen jälkeen ensimmäiselle keikalle. k.a. 3.72 (osallisuus)
- 10.8. ...voin pitää välillä taukoa toiminnasta. k.a. 3.71 (joustavuus)
- 10.50. ...voin auttaa muita. k.a. 3.71 (merkityksellisyys)
- 10.45. ...vapaaehtoistoiminnasta ei tule minulle kuluja. k.a. 3.71 (joustavuus)

Vähiten motivoivat tekijät

- 10.48. ...voin tehdä Verkon vapaaehtoisena samantyyppisiä asioita kuin aiemmin työelämässä ja/tai toisessa järjestössä. k.a. 2.69 (turvallisuus)
- 10.41. ...voin vaikuttaa toiminnan suunnitteluun. k.a. 2.96 (osallisuus)

- 10.37. ...saan muilta vapaaehtoisilta tukea. k.a. 3.00 (sosiaalisuus)
- 10.54. ...voin toteuttaa hoivaviettiäni. k.a. 3.04 (merkityksellisyys)
- 10.33. ...voin tukea muita vapaaehtoisia. k.a. 3.07 (osallisuus)
- 10.3. ...toimintaan kuuluu harrastusmahdollisuuksia (puutyö, savityö, Pelurit, kuntosali, avoin käsityökerho Sutturat, kävelyryhmä). k.a. 3.09 (osallisuus)
- 10.7. ...kohtaan viikoittain eri asiakkaita. k.a. 3.17 (sosiaalisuus)
- 10.26. ...olen tutustunut muihin Verkon vapaaehtoiisiin. k.a. 3.17 (sosiaalisuus)
- 10.5. ...toimintaan kuuluu vertaisryhmiä (kuukausikokoontumiset, digitällit, jutteluryhmä, kävelyryhmä, ystäväpiiri). k.a. 3.19 (osallisuus)
- 10.56. ...voin kehittää omia taitojani ja toteuttaa itseäni. k.a. 3.19 (osallisuus)

Edellisten luetteloiden perusteella vapaaehtoisia motivoivat eniten joustavuuteen liittyvät tekijät: he voivat itse päättää, kuinka paljon keikkoja tekevät, tehdä keikkoja omien aikataulujensa puitteissa ja kieltäytyä keikasta. Turvallisuutta kuvastavista motiiveista tärkein on hyvä ja kannustava ilmapiiri. Merkityksellisyttä kuvaa se, että keikat koetaan mielekkäiksi. Kaikkein tärkeimmäksi motivaattoriksi nousee kuitenkin se, että heidät otetaan ystävällisesti vastaan toimistolla. Kuten yläkäsitteiden kokonaiskeskiarvojen vertailussa jo tuli esille, yllättäen monet osallisuuteen ja sosiaalisuuteen liittyvät motiivit, kuten ammatilliset ja vertaisohjatut ryhmät, toisten vapaaehtoisten tuki ja heihin tutustuminen, toiminnan suunnitteluun vaikuttaminen tai asiakkaiden vaihtuminen viikoittain, motivoivat vastaajia vähiten. Yhteisöllisyys, jonka Verkon henkilökunta on arvellut vapaaehtoisten kokevan erityisen tärkeäksi, sai keskiarvon 3.40. Tulos ei ole 10 parhaan joukossa, mutta ei toki huonokaan.

Tiivistettynä Verkon vapaaehtoisia ei motivoi palkitseminen eli se, mitä he itse toiminnasta saavat tai hyötyvät, vaan se, miten joustavaa toiminta on ja miten ystävällisesti ja kannustavasti työntekijät vapaaehtoisia kohtaavat. Näin ollen tärkeintä on huolehtia, että hyvä ja kannustava ilmapiiri säilyy, että työntekijät kohtaavat vapaaehtoisia kiireettömästi ja ystävällisesti ja että vapaaehtoisten valinnanvapautta ja omaa päätösvaltaa ei rajata. Muu toiminta on plussaa, mutta ei ole se oleellisin motivoiva tekijä. Päähuomion tulee siis kohdistua perustehtävään: mielekkäiden keikkojen tarjoamiseen.

Yksi vapaaehtoinen kertoo, miten asiakkaasta voi tulla vähitellen ystävä. ”Minusta on upeeta jos yksinäinen tms. ihminen saa tätä kautta todellisen ystävän johon tutustuu paremmin ja jonka luona vapaaehtoinen käy keikkojen ulkopuolellakin. Silloin vapaaehtoistyö on saavuttanut jotain suurempaa!” Vaikka Verkon malliin kuuluu vapaaehtoisten vaihtuvuus saman asiakkaan luona ja tarkoituksena on nimenomaan välttää riippuvuussuhteiden syntymistä, on tällaisia aitoja ystävyys-suhteita syntynyt vuosien varrella, kun sama vapaaehtoinen ja asiakas ovat olleet pitkään mukana toiminnassa ja kemiat ovat kohdanneet.

Olen verrannut joitakin taustatekijöitä eri motivaatiojoukkoihin. En tarkastellut iän tai työtilanteen vaikutusta motiiveihin, koska suurin osa vastaajista on yli 65-vuotiaita eläkeläisiä. Sen sijaan selvitin riippumattomien muuttujien t-testien avulla, että vapaaehtoisten sukupuolella tai sillä, asuuko yksin vai jonkun kanssa, ei ole vaikutusta siihen, mitkä eri asiat motivoivat

heitä. Sitä vastoin keikkojentekotiheydellä on yhteys eri motivaatiojoukkoihin. Mitä useammin vapaaehtoinen tekee keikkoja, sitä enemmän häntä motivoivat osallisuuteen, merkityksellisyys ja sosiaalisuuteen liittyvät tekijät. Eli ne, jotka osallistuvat muuhunkin Verkon toimintaan, ovat sosiaalisia ja kokevat toiminnan merkitykselliseksi, tekevät keikkoja usein, eli viikoittain tai joka toinen viikko. Tämä korrelaatio eroaa keskiarvovertailusta, jossa osallisuus ja sosiaalisuus näyttivät motivoivan vähiten.

8 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyössäni noudatan yleisiä eettisyyden ja luotettavuuden periaatteita sekä sosiaalialan ammattihenkilön eettisiä ohjeita. Talentian (Heikkinen 2017, 7) ammattieettisistä periaatteista erityisesti yhdenvertaisuus, itsemääräämisoikeus, osallisuus, arvostava vuorovaikutus, luottamus, oikeus ilmaista tunteita ja kielteisiä kokemuksia, jokaisen ihmisen ainutlaatuisen kokonaisuuden huomioon ottaminen, ihmisen voimavarojen ja vahvuuksien huomioiminen, syrjinnän vastustaminen ja erilaisuuden hyväksyminen ovat tämän opinnäytetyön ja Verkon toiminnan taustalla. Verkon avunvälityksessä edistetään niin vapaaehtoisten kuin asiakkaiden osallisuutta ja luodaan molempiin kohderyhmiin luottamuksellinen, arvostava vuorovaikutussuhde.

Hyvä tutkimus noudattaa aina hyvää tieteellistä käytäntöä. Hanna Vilkan (2014, 91) käsittelemiin tutkimuseettisiin periaatteisiin pohjaten olen kerännyt ja käsitellyt tietoa luottamuksellisesti, tulen julkaisemaan tulokset avoimesti ja kertomaan niistä kohderyhmillemme, työtovereilleni ja yhteistyökumppaneille. Olen raportoinut tuloksista tieteelliselle tiedolle asetettujen vaatimusten mukaisesti siinä mitassa kuin se ammattikorkeakoulun lopputyössä on tarpeellista. Vältän loukkaavia, tyypitteleviä, alistavia tai mitätöiviä ilmaisuja raportoinnissa. Minulla ei ole rahoituslähteitä. Ennen opinnäytetyön esittämistä ja julkaisemista olen saanut Laurea Seniorit ry:n 200 euron arvoisen 10-vuotisjuhlastipendin.

Yhdistyksen perusteluina olivat:

1. Vastuullinen, yhteisöllinen, tiimipelaaja
2. Opinnäytetyön aihe keskittyy ikäihmisten arjen toimintamahdollisuuksien parantamiseen
3. Vahvaa ammatillista kasvua ja kehittymistä osoittava

Tutkimusluvan olen saanut yhdistyksen toiminnanjohtajalta sen jälkeen, kun vastaava opettaja on hyväksynyt tutkimussuunnitelmani.

Kyselylomake on postitettu 26.5.2021 kaikille vuonna 2021 Verkossa mukana olleille, eli 87 vapaaehtoiselle. Lomakkeen mukana on ollut postimerkillä varustettu palautuskuori osoitteen. Viimeisenä palautuspäivänä on ollut 4.6.2021, eli vastausaikaa on annettu puolitoista viikkoa. Koska posti on kulkenut hitaasti ja muutama vapaaehtoinen on ilmoittanut, ettei lomaketta ole tullut palautuspäivän lähestyessä tai mentyä jo ohi, olen jatkanut tarvittaessa

vastaamisaikaa ja postittanut tai antanut lomakkeet suoraan näille asiasta ilmoittaneille vapaaehtoisille. Osa on palauttanut lomakkeen postitse, osa tuonut suoraan toimiston postilaatikkoon tai antanut sen minulle.

Kysely on täytetty nimettömänä, joten yksittäisten vastausten täyttäjää ei voi päätellä. Jos olen saanut lomakkeen suoraan vapaaehtoiselta, en ole lukenut sitä heti anonymiteetin varmistamiseksi.

Kyselylomakkeen alussa on saate, jossa kerrotaan selkeästi tutkielman tarkoitus. Kuten Hanna Vilkkä (2014, 93) toteaa, tutkittavalla tulee olla riittävästi tietoa, jotta hän pystyy itsenäisesti ja vapaaehtoisesti tekemään päätöksen tutkimukseen osallistumisesta. Ennen päätöstä hänen tulisi ymmärtää tutkimuksen tarkoitus ja vaikutus itseensä. Nämä kaikki on kerrottu saatteessa.

Kyselylomake itsessään ei ole täysin validi sen numeroinnissa sattuneiden virheiden vuoksi. Lomakkeessa on kaksi kysymystä numerolla 10 ja kaksi kysymystä numerolla 12. Motiiveja selvittävä pitkä kysymyspatteristo on numerojärjestyksessä 11. Kysymyksen alussa, sen pääotsikossa on oikea numero 11, mutta varsinaiset motiivit, joita on 62, alkavat kaikki numerolla 10. Seuraava kysymys on numerojärjestykseltään oikea, numero 12, mutta vastausvaihtoehdot alkavat numerolla 11. Tästä seuraavan kysymyksen pitäisi olla numero 13, mutta onkin jälleen numero 12 ja sen vastausvaihtoehdot alkavat numerolla 12.

Kysymyksessä 11, jossa selvitetään motiiveja, kahden motiivin kohdalla Likertin asteikko, 1 = täysin eri mieltä, 2 = jokseenkin eri mieltä, 3 = jokseenkin samaa mieltä ja 4 = täysin samaa mieltä, puuttuu kokonaan. Suurin osa vastaajista on jättänyt nämä kohdat vastaamatta, osa on huomannut asian ja tehnyt ympyrän siihen kohtaan, jossa asteikon numeron pitäisi olla. En ole sulkenut näitä motiiveja pois analyysistä, mutta tiedostan, että vastaajat ovat jättäneet arvioimatta vaihtoehdot tästä syystä. Kyseiset motiivit ovat ”10.39. ...Verkon asiakkaat eivät ole liian haastavia tai huonokuntoisia vapaaehtoisen keinoin autettaviksi.” ja ”10.42. ...antamani palautteet otetaan huomioon.”. Olen laskenut näiden vastausten keskiarvon annettujen vastausten lukumäärän mukaan, 10.39. väittämän keskiarvon ollessa 3.29 ja 10.42. keskiarvon ollessa 3.32. Kohtaan 10.39 on tullut 24 numeraalista vastausta eli sille kohdalle tehtyä ympyrää, jossa numeron olisi pitänyt olla, sekä kolme kirjallista kommenttia. Kohtaan 10.42 on vastannut numerokohdan ympyröimällä 19 ja kommentoinut kolme.

Olen töissä siinä yhdistyksessä ja siinä yksikössä, jonka vapaaehtoisten sitoutumista tässä tutkielmassa selvitän. Minulla on siis kaksoisrooli yhtäältä työntekijänä ja toisaalta opinnäytetyön tekijänä ja opiskelijana. Olen osa sitä organisaatiota, jota tutkin. Minun on hyvä pohtia, onko roolini vaikuttanut vääristävästi tai asenteellisesti esimerkiksi kyselylomakkeen tekemiseen tai aineiston analyysiin. Toisaalta olen valinnut tilastollisen menetelmän juuri siksi, että voisin selvittää aihetta mahdollisimman objektiivisesti.

Kyselylomakkeen rakentamiseen olen saanut tukea ja apua Laurea-ammattikorkeakoulun vastuopettajaltani Jaana Paasulta, ja opinnäytetyöntekijöille suunnatuista menetelmäpajoista. Opettajien neuvojen avulla olen muotoillut kysymykset siten, ettei kysymyksenasettelu ole johdattelleva ja että kaikki kysymykset ovat samantyyppisiä eli positiivisia, jolloin Likertin asteikko toimii kaikissa väittämissä samalla tavalla. Olen käynyt lomakkeen kysymyksiä läpi myös työtiimini kanssa useaan otteeseen.

Kyselyn vastausprosentti oli 56 %. Kysely lähetettiin kaikille Verkon vapaaehtoistoiminnassa kirjoilla keväällä 2021 olleille 87 vapaaehtoiselle, joista 49 vastasi.

Olen tarkistanut tutkielman saavutettavuuden Word-ohjelman Tarkista helppokäyttöisyys -toiminnolla, jotta kaikkien vastaajien on helppo lukea tekstiä. Tarkistuksen perusteella olen päivittänyt Word-tiedoston uusimpaan versioon ja lisännyt taulukkoon ja kuvioon vaihtoehtoiset tekstit. Kuvioita avaan myös varsinaisessa tekstissä.

9 Pohdinta

Verkon vapaaehtoistoiminta täyttää 30 vuotta vuonna 2023. Käytössä on ollut alusta saakka sama kertaluonteisen avun malli, jonka ovat aikoinaan ideoineet kaksi sosiaalityön opiskelijaa. Yhdessä alueen toimijoiden, vapaaehtoisten ja asiakkaiden kanssa malli on hiottu timanttiseksi.

Pyörää ei kannata keksiä uudestaan, mutta joitakin kehittämistarpeita tässä lopputyössä nousi esille. Tulokset eivät synnytä tarvetta muuttaa hyväksi havaittua mallia radikaalisti, mutta ovat kuitenkin merkittäviä kehittämisehdotuksia työelämäkumppanille ja menevät suoraan heidän käyttöönsä.

Jotta Verkossa pystytään vaikuttamaan siihen, että vapaaehtoiset pääsevät tekemään mahdollisimman paljon itselleen mieluisia keikkoja, jatkoperehdytyksessä tulee kysyä, millaisia keikkoja vapaaehtoinen on tehnyt ja mitä keikkoja hän tekisi mieluiten.

Tuloksia analysoidessani olen käyttänyt itse luomiani yläkäsitteitä, joilla jaottelen motivaatiotekijöitä: joustavuus, merkityksellisyys, turvallisuus, osallisuus ja sosiaalisuus. Kun verrataan näitä viittä motivaatiojoukkoa keskenään, tärkeimmäksi nousee joustavuus, ka. 3.69. Sitä seuraavat merkityksellisyys, ka. 3.53 ja turvallisuus ka. 3.50. Sosiaalisuus saa keskiarvon 3.40 ja osallisuus 3.36.

Osallisuuteen liittyvät asiat, yhteisöllisyys, ryhmät, virkistys, vaikuttamismahdollisuudet ja uuden oppiminen on Verkossa mielletty tärkeiksi motivaatiota ja sitoutumista tukeviksi tekijöiksi, mutta tämän kyselyn perusteella ne ovat suhteessa muihin tekijöihin vähiten tärkeitä.

Samoin sosiaalisuus – tutustuminen vapaaehtoiisiin ja asiakkaisiin, kuukausikokoontumiset, muiden vapaaehtoisten tuki – ei olekaan kovin tärkeä kannustava tekijä. Toisaalta erot keskiarvojen välillä eivät ole suuria.

Kyselytutkielman avulla tuli esille, että kolme tärkeintä motiivia ovat 1) ystävällinen vastaanotto toimistolla, (k.a. 3.86, luokka sosiaalisuus), 2) kokemus siitä, että pystyy itse vaikuttamaan keikkojen määrään (k.a. 3.84, luokka joustavuus) ja jaetulla 3) sijalla mahdollisuus kieltäytyä keikasta (k.a. 3.80, luokka joustavuus) ja hyvä ja kannustava ilmapiiri (k.a. 3.80, luokka turvallisuus).

Kolme vähiten tärkeintä motiivia ovat 1) mahdollisuus tehdä Verkon vapaaehtoisena samantyyppisiä asioita kuin aiemmin työelämässä ja/tai toisessa järjestössä. (k.a. 2.69, luokka turvallisuus), 2) mahdollisuus vaikuttaa toiminnan suunnitteluun. (k.a. 2.96, luokka osallisuus) ja 3) muilta vapaaehtoisilta saatu tuki (k.a. 3.00, luokka sosiaalisuus).

On tärkeää säilyttää hyvä ja kannustava ilmapiiri, kohdata vapaaehtoiset kiireettömästi ja ystävällisesti ja olla rajaamatta vapaaehtoisten valinnanvapautta ja omaa päätösvaltaa. Kuukausitapaamiset, ryhmät ja virkistykset ovat osalle vapaaehtoisista tärkeitä, mutta kokonaiskuvassa ne eivät ole se oleellisin motivoiva tekijä. Päähuomion tulee siis kohdistua perusteltävään: mielekkäiden keikkojen tarjoamiseen.

Kuitenkin: mitä useammin vapaaehtoinen tekee keikkoja, sitä enemmän häntä motivoivat osallisuuteen, merkityksellisyyteen ja sosiaalisuuteen liittyvät tekijät. Eli ne, jotka osallistuvat muuhunkin Verkon toimintaan, ovat sosiaalisia ja kokevat toiminnan merkitykselliseksi, tekevät keikkoja usein, eli viikoittain tai joka toinen viikko.

Tyypillinen Verkon vapaaehtoinen on 65–75-vuotias, eläkkeellä oleva nainen, joka asuu Hervannassa yksin. Hän on ollut mukana toiminnassa 1–5 vuotta eikä hänen elämäntilanteensa vaikuta hänen aktiivisuuteensa ja mahdollisuuksiinsa tehdä vapaaehtoiskeikkoja.

Hän ulkoilee, on seurana, käy asioilla ja terveyspalveluissa yhdessä asiakkaan kanssa. Hän on saattanut käydä muutaman kerran Tiistaikahvilassa asiakkaan kanssa, mutta digiapua tai nikarointikeikkaa hän ei ole tehnyt.

Jatkotutkimuksissa voisi pohtia vapaaehtoisten sitoutumista haastatteleamalla pitkään mukana olleita vapaaehtoisia.

Lähteet

Painetut

Heikkilä T. 2014. Tilastollinen tutkimus. 9. uudistettu painos. Porvoo: Edita.

Hämäläinen H., Tanskanen A. O. ja Danielsbacka M. 2020. Vapaaehtoistyö ja hyväntekeväisyys. Teoksessa Danielsbacka M., Hämäläinen H. ja Tanskanen A. O. (toim.) Suomalainen auttaminen. Tukiverkostot suurten ikäluokkien ja heidän lastensa elämässä. Tallinna: Gaudeamus.

Karreinen L., Halonen M. ja Tennilä M. (toim). 2017. 10 askelta hyvään vapaaehtoistoimintaan. Tampere: Vihreä Sivistysliitto ry.

Kaila, K. (toim.). 2014. Onnistunut vapaaehtoistoiminta. Opas toiminnan kehittäjälle. 3. painos. Sähköinen painos. Vapaaehtoistyö yleishyödyllisessä yhteisössä (Vety) -hanke.

Koivu S. 2021. Ystin tarina, Yhdessä Selviytymisen Tuki YSTI ry 30 v 1990–2020. Tampere: Yhdessä Selviytymisen Tuki YSTI ry.

Lager, L., Laihiala, K. ja Kontinen T. 2009. Vapaaehtoisuuden trendit kehitysjärjestöissä. Kotimaisen toimintaympäristön analyysi 2009. Kepan raporttisarja / kehitysyhteistyön palvelukeskus, 10. Helsinki: Kehitysyhteistyön palvelukeskus Kepa.

Minkkinen A. ja Kekki K. (toim.). 2013. Ihmisiä vapaaehtoisesti. Verkon vapaaehtoistoiminta Hervannassa 20 vuotta. Yhdessä Selviytymisen Tuki ry. Tampere: Tammerprint Oy.

Nylund M., ja Yeung, A. (toim.). 2005. Vapaaehtoistoiminta – anti arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino.

Pessi A. ja Oravasaari T. 2011. Suomalaisen altruismin tyypit. Auttamisen kolme muotokuvaa. Teoksessa Pessi A. ja Saari J. (toim.). Hyvien ihmisten maa, auttaminen kilpailukyky-yhteiskunnassa. Tampere: Juvenes Print Oy.

Sosiaali- ja terveysministeriö ja Suomen Kuntaliitto 2020. Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2020-2023. Tavoitteena ikäystävällinen Suomi. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:29. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Utriainen J. 2011. Organisoitu vapaaehtoistoiminta vanhusten palvelutalossa. Teoksessa Utriainen J. (toim.) Vapaaehtoisuus vanhustenhuollon voimavarana. Kehittyvät vanhuspalvelut julkaisuja 1/2011. Helsinki: Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto ry.

Vilkka, Hanna. 2014. Tutki ja mittaa, Määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Willberg, E. 2015. Vapaaehtoistoinnasta iloa monille. Hyvinvointia tukevan vapaaehtoistyön vastuut ja käytännöt. Sitran selvityksiä 93. Sitra.

Yhdessä Selviytymisen Tuki YSTI ry 2020. Vuosikertomus.

Yhdessä Selviytymisen Tuki YSTI ry 2021. Vuosikertomus.

Sähköiset

Espoo 2022. <https://www.espoo.fi/fi/tukea-arkeen/seniorit/vapaaehtoistoiminta> Luettu 17.5.2022.

Harju A. 2020. Kansalaisyhteiskunnan verkkolehti. Vapaaehtoistoiminnan lisääntyvät haasteet -artikkeli. Julkaistu 11.11.2020, luettu 22.11.2021. <https://kansalaisyhteiskunta.fi/tietopankki/vapaaehtoistoiminnan-lisaantyyvat-haasteet/>

Heikkinen A. (toim.) 2017. Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. <https://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/>

Ikäinstituutti 2022. Iloa ja hyötyä vapaaehtoisuudesta. Luettu 26.3.2022. <https://www.vapaaehtoiseksi.fi/tietoa-vapaaehtoisuudesta/iloa-ja-hyotya-vapaaehtoisuudesta/>

Innokylä 2021. Kertaluonteisen avun malli. Luettu 18.3.2022. <https://innokyla.fi/fi/kokonaisuus/kertaluonteisen-avun-malli>

Kansalaisareena 2019. Kolmannen ja neljännen sektorin vapaaehtoistoiminta. <https://kansalaisareena.fi/verkkoareena/kolmannen-ja-neljannen-sektorin-vapaaehtoistoiminta/> Julkaistu 12.8.2019, luettu 22.11.2020.

Kansalaisareena 2021. Usein kysyttyä vapaaehtoistoinnasta. Luettu 10.3.2022. <https://kansalaisareena.fi/aineistoa/usein-kysyttya-vapaaehtoistoinnasta/>

Kirkkopalvelut 2020. Tutkimus: Koronaepidemia herkisti toisten hädälle, sadat uudet vapaaehtoiset aloittivat työnsä - uusi Vapaaehtoistyö.fi avataan tänään. <https://www.kirkkopalvelut.fi/koronaepidemia-herkisti-toisten-hadalle-sadat-uudet-vapaaehtoiset-aloittivat-tyonsa-uusi-vapaaehtoistyö-fi-avataan-tanaan/> Julkaistu 23.9.2020, luettu 22.11.2020.

Rahkonen, J. 2021. Vapaaehtoistyön tekeminen Suomessa. Tutkimusraportti 18.5.2021. Taloustutkimus. Luettu 6.2.2022. https://kansalaisareena.fi/wp-content/uploads/2021/05/Vapaaehtoistyö_tutkimusraportti_2021.pdf

Ruuskanen P., Selander K. ja Anttila T. 2013. Palkkatyössä kolmannella sektorilla. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys. 20/2013. <https://tem.fi/documents/1410877/2864661/Palkkaty%C3%B6ss%C3%A4+kolmannella+sektorilla+27062013.pdf>

Sosiaali- ja terveysministeriö 2015. Osallisuuden edistäminen. Luettu 6.3.2022. <https://stm.fi/osallisuuden-edistaminen>

SOSTE 2020. Sosiaali- ja terveysjärjestöt Suomessa. <https://www.soste.fi/sote-jarjestot/sosiaali-ja-terveysjarjestot-suomessa/> Luettu 22.11.2020.

SPR 2020. Saattaja- ja ystäväpalvelu. <https://rednet.punainenristi.fi/node/27704> Luettu 22.11.2020.

TampereMissio 2020. Tarjolla kertaluontoista vapaaehtoistoimintaa. <https://tamperemisio.fi/toiminta/vapaaehtoiseksi/kertaluontoinen-vapaaehtoistoiminta> Luettu 22.11.2020.

Toimeksi.fi 2020. Vapaaehtoistoiminta, luettu 16.10.2020. <https://www.toimeksi.fi/kansalaisjayhdistystoimijoille/vapaaehtoistoiminta/vapaaehtoistoinnannviestinta/viestintavapaaehtoisille/>

Tuloverolaki 30.12.1992/1535. 22 §. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19921535#O2L3P22>. Luettu 22.11.2020.

Vapaaehtoistyö.fi-verkkopalvelu 2021. Vapaaehtoistoiminnan hyvinvointivaikutukset 30.11.2021. Luettu 6.2.2022. <https://www.epressi.com/media/userfiles/46803/1638261914/vapaaehtoistoiminnan-hyvinvointivaikutukset-301121.pdf>

Yhdessä Selviytymisen Tuki YSTI ry 2022. YSTI ry:n nettisivut. <https://www.yst.net/> Luettu 17.5.2022.

Julkaisemattomat

Kraatila R. 2003. Vapaaehtoistyö alueellisena voimavarana. Sosiaalipsykologian lähtökohtia. TYT: Avoin yliopisto.

Virnes T. 2021. Verkon vapaaehtoistoiminnan koordinaattori Tiina Virneksen haastattelu 10.8.2021.

Liitteet

Liite 1: Kysely Verkon vapaaehtoisten motivaatiosta keväällä 2021	39
Liite 2: Motiivien jaottelu yläkäsitteisiin ja motiivien keskiarvot	46

Liite 1: Kysely Verkon vapaaehtoisten motivaatiosta keväällä 2021

Saate

Tämä kyselylomake jaetaan kaikille Verkon vapaaehtoisille, jotka ovat toukokuussa 2021 Verkon vapaaehtoisrekisterissä. Kyselyyn on tärkeää vastata, vaikka olisitkin tällä hetkellä pidemmällä tauolla tai juuri lopettamassa.

Kysely on osa Verkon yhteisökoordinaattori Tanja Juvanin sosionomi AMK-tutkinnon opinnäytetyötä ja siitä on hyötyä myös yhdistykselle. Opinnäytetyön ja tämän lomakkeen tarkoituksena on selvittää, **mitkä tekijät motivoivat Verkon vapaaehtoisia kertaluonteisen avun mallissa**. Kertaluonteisen avun malli tarkoittaa lyhyesti sitä, että vapaaehtoinen sitoutuu yhteen keikkaan kerrallaan, jolloin asiakkaan luona käyvät vapaaehtoiset vaihtelevat.

Opinnäytetyön tavoitteena on tarpeen mukaan jatkokehittää kertaluonteisen avun mallia. Tullevaisuudessa Verkko voi edistää vapaaehtoisten sitoutumista vapaaehtoistoimintaan entistä paremmin panostamalla niihin asioihin, jotka tulosten perusteella motivoivat heitä eniten ja kannustavat heitä pysymään mukana toiminnassa.

Jokaisen vastaus on tärkeä. Kyselyyn vastataan nimettömänä, joten yksittäisen vastaajan henkilöllisyys ei tule esille.

Vastausohje: Ympyröi sopivan vastauksen numero tai kirjoita vastaus viivalle. Vastaamiseen menee noin 20 minuuttia.

Palauta lomake viimeistään 4.6.2021 postitse kyselyn mukana tullessa kuoressa, jossa on postimerkki valmiina.

Taustakysymykset

1. Syntymävuosi: _____

2. Sukupuoli 2.1. Mies 2.2. Nainen 2.3. Muu

3. Asutko yksin? Kyllä En

4. Vaikuttaako elämäntilanteesi siihen, miten aktiivisesti voit olla mukana Verkossa?

4.1. Ei

4.2. Kyllä, huolehdin sairaasta läheisestääni

4.3. Kyllä, olen itse sairastunut tai kuntoni on huonontunut

4.4. Kyllä, minulla on pieniä lapsia, joista huolehdin

4.5. Kyllä, minulla on lapsenlapsia, joista huolehdin

4.6. Kyllä, jokin muu syy, mikä _____

4.7. En halua kertoa

5. Työtilanteesi

- 5.1. Kokoaikatyössä
- 5.2. Osa-aikatyössä
- 5.3. Työtön
- 5.4. Opiskelija
- 5.5. Eläkeläinen
- 5.6. Äitiyslomalla tai vanhempainvapaalla
- 5.7. Muu, mikä? _____

6. Verkon vapaaehtoistoiminta on perustettu vuonna 1993 eli toimintaa on ollut jo 28 vuotta. Kuinka monta vuotta sinä olet ollut tai olit mukana Verkon vapaaehtoistoiminnassa? Jos olet ollut toiminnassa alle vuoden, vastaa kysymykseen 7.

_____ vuotta

7. Jos olet ollut tai olit mukana alle vuoden, voit vastata kuukauden tarkkuudella, kuinka monta kuukautta olet ollut mukana Verkon vapaaehtoistoiminnassa.

_____ kuukautta

8. Oletko vielä mukana Verkon toiminnassa? Kyllä En

9. Jos et ole enää mukana Verkossa, voit halutessasi kertoa, miksi olet jäänyt pois toiminnasta.

10. Asuinpaikkasi

Asutko Hervannassa? _____ Jos vastasit ei, missä asut? _____

Kertaluonteisen avun malli

11. Kertaluonteisen avun malli tarkoittaa lyhyesti sitä, että vapaaehtoiset sitoutuvat kertaluonteisesti, yhteen keikkaan kerrallaan. Malliin kuuluu työntekijöiden tuki, kuu-
kausikokoontumiset, vapaaehtoisille tarjottu harrastustoiminta, vertaistuki, retket,
koulutukset ja tapahtumat.

Seuraavaksi pyydämme sinua arvioimaan, mitkä taulukossa luetelluista motiiveista, eli syistä olla mukana, koskevat juuri sinua. Eri ihmisiä voivat motivoida hyvin erilaiset asiat ja toisaalta sama ihminen voi olla mukana monenlaisista eri syistä, jotka voivat myös vaihdella ajan kuluessa. Motiiveja ei siis voi luokitella oikeisiin tai väärin. Vastaa sen mukaan, mikä sinua motivoi juuri nyt tässä elämäntilanteessa.

Ympyröi väittämien kohdalta sinun mielipiteitäsi vastaava numero. Kommenttikenttään voit halutessasi perustella vastaustasi tai antaa avointa palautetta kyseisestä väittämästä.

1 = täysin eri mieltä, 2 = jokseenkin eri mieltä, 3 = jokseenkin samaa mieltä ja 4 = täysin samaa mieltä.

Olen mukana Verkon toiminnassa, koska...	täysin eri mieltä	jokseen- kin eri mieltä	jokseen- kin sa- maa mieltä	täysin samaa mieltä	Kommenttikenttä
10.1. ...voin sitoutua yhteen keikkaan kerrallaan.	1	2	3	4	
10.2. ...se tuo elämäni yhteisöllisyyttä.	1	2	3	4	
10.3. ...toimintaan kuuluu harrastusmahdollisuuksia (puutyö, savityö, Pelurit, kuntosalit, avoin käsityökerho Sutturat, kävelyryhmä).	1	2	3	4	
10.4. ...voin toimia vapaaehtoisena omien aikataulujeni mukaan.	1	2	3	4	
10.5. ...toimintaan kuuluu vertaisryhmiä (kuukausikokoukset, digitallit, jutte- luryhmä, kävelyryhmä, ystäväpiiri).	1	2	3	4	
10.6. ...työntekijä huolehtii keikan käytännön järjestelyistä.	1	2	3	4	
10.7. ...kohtaan viikoittain eri asiakkaita.	1	2	3	4	
10.8. ...voin pitää välillä taukoa toiminnasta.	1	2	3	4	
10.9. ...koen keikat mielekkäiksi.	1	2	3	4	
10.10. ...saan selkeät ohjeet keikalle.	1	2	3	4	
10.11. ...työntekijä tuntee asiakkaan elämäntilanteen, apuvälineet ja terveydentilan ja kertoo niistä minulle tarvittavat tiedot ennen keikkaa.	1	2	3	4	
10.12. ...työntekijä tuntee minun elämäntilanteeni ja mahdolliset rajoitteeni, jotka keikalla on otettava huomioon.	1	2	3	4	
10.13. ...olen luonteeltani altruistinen eli auttaminen on minulle luontaista.	1	2	3	4	
10.14. ...keikat on suunniteltu ja järjestetty hyvin.	1	2	3	4	
10.15. ...elämäntilanteeni ansiosta minulla on aikaa vapaaehtoistoimintaan.	1	2	3	4	
10.16. ...keikan jälkeen tai tarvittaessa jo keikan aikana voin kertoa työntekijälle asiakkaan vointiin tai elämään liittyvistä muutoksista.	1	2	3	4	

Olen mukana Verkon toiminnassa, koska...	täysin eri mieltä	jokseen- kin eri mieltä	jokseen- kin sa- maa mieltä	täysin samaa mieltä	Kommenttikenttä
10.17. ...saan keikoilta vastavuoroista iloa.	1	2	3	4	
10.18. ...koen pystyväni itse vaikuttamaan siihen, <i>miten paljon</i> keikkoja teen.	1	2	3	4	
10.19. ...koen pystyväni itse vaikuttamaan siihen, <i>millaisia</i> keikkoja teen.	1	2	3	4	
10.20. ...olen saanut hyvän perehdytyksen Verkon vapaaehtoistoimintaan.	1	2	3	4	
10.21. ...pääsin pian perehdytyksen jälkeen ensimmäiselle keikalle.	1	2	3	4	
10.22. ...minut otetaan toimistolla vastaan ystävällisesti.	1	2	3	4	
10.23. ...pystyn kieltäytymään keikasta.	1	2	3	4	
10.24. ...tunnen itseni merkitykselliseksi, kun voin auttaa Verkon asiakkaita.	1	2	3	4	
10.25. ...saan Verkon vapaaehtoistoiminnan avulla rakennetta ja sisältöä päiviini.	1	2	3	4	
10.26. ...olen tutustunut muihin Verkon vapaaehtoiisiin.	1	2	3	4	
10.27. ...saan Verkon työntekijöiltä aikaa, tukea ja tarvittaessa työnohjauksellista keskusteluapua.	1	2	3	4	
10.28. ...tavalliset kansalaistaitoni riittävät suoriutumaan keikoista.	1	2	3	4	
10.29. ...voin milloin tahansa soittaa Verkon avunvälityksestä vastaavalle työntekijälle, jos minulla on huolia.	1	2	3	4	
10.30. ...pääsen mukaan Verkon ja yhteistyökumppaneiden järjestämiin koulutuksiin ja tapahtumiin.	1	2	3	4	
10.31. ...kuukausikokoontumissa voin jakaa ajatuksiani vastavuoroisesti muiden vapaaehtoisten ja työntekijöiden kanssa.	1	2	3	4	
10.32. ...se tuo elämääni sosiaalisuutta.	1	2	3	4	
10.33. ...voin tukea muita vapaaehtoisia.	1	2	3	4	

Olen mukana Verkon toiminnassa, koska...	täysin eri mieltä	jokseen- kin eri mieltä	jokseen- kin sa- maa mieltä	täysin samaa mieltä	Kommenttikenttä
10.34. ...saan tekemästani vapaaehtoistoiminnasta kiitosta ja palautetta työntekijöiltä.	1	2	3	4	
10.35. ...saan tekemästani vapaaehtoistoiminnasta kiitosta ja palautetta asiakailta.	1	2	3	4	
10.36. ...tekemäämme vapaaehtoisapua tilastoidaan, raportoidaan ja arvioidaan.	1	2	3	4	
10.37. ...saan muilta vapaaehtoisilta tukea.	1	2	3	4	
10.38. ...kaikki keikat ovat samalla asuinalueella.	1	2	3	4	
10.39. ...Verkon asiakkaat eivät ole liian haastavia tai huonokuntoisia vapaaehtoisen keinoin autettaviksi.					
10.40. ...pääsen mukaan Verkon ja yhteistyökumppaneiden järjestämään virkistystoimintaan, kuten luontoretkille, teatteriin, konsertteihin, museoon, ruokailemaan.	1	2	3	4	
10.41. ...voin vaikuttaa toiminnan suunnitteluun.	1	2	3	4	
10.42. ...antamani palautteet otetaan huomioon.					
10.43. ...työntekijät ovat kiinnostuneita minun kuulumisistani.	1	2	3	4	
10.44. ...minuun otetaan henkilökohtaisesti yhteyttä toimistolta.	1	2	3	4	
10.45. ...vapaaehtoistoiminnasta ei tule minulle kuluja.	1	2	3	4	
10.46. ...saan riittävästi tietoa ajankohtaisista asioista.	1	2	3	4	
10.47. ...Verkossa on hyvä ja kannustava ilmapiiri.	1	2	3	4	
10.48. ...voin tehdä Verkon vapaaehtoisena samantyyppisiä asioita kuin aiemmin työelämässä ja/tai toisessa järjestössä.	1	2	3	4	
10.49. ...saan kokemusta vapaaehtoistoiminnasta.	1	2	3	4	
10.50. ...voin auttaa muita.	1	2	3	4	

Olen mukana Verkon toiminnassa, koska...	täysin eri mieltä	jokseen- kin eri mieltä	jokseen- kin sa- maa mieltä	täysin samaa mieltä	Kommenttikenttä
10.51. ...opin uutta.	1	2	3	4	
10.52. ...voin antaa omia taitojani ja aikaani yhdistyksen käyttöön.	1	2	3	4	
10.53. ...voin hoitaa keikan itsenäisesti.	1	2	3	4	
10.54. ...voin toteuttaa hoivaviettiäni.	1	2	3	4	
10.55. ...yhdistyksen arvot - yhdenvertaisuus, ihmislähtöisyys ja yhteisöllisyys - puhuttelevat minua.	1	2	3	4	
10.56. ...voin kehittää omia taitojani ja toteuttaa itseäni.	1	2	3	4	
10.57. ...voin vaikuttaa hervantalaisten ikäihmisten hyvinvointiin.	1	2	3	4	
10.58. ...saan uusia elämyksiä ja kokemuksia.	1	2	3	4	
10.59. ...saan vastuuta ja haastetta.	1	2	3	4	
10.60. ...voin kehittää sosiaalisia taitojani.	1	2	3	4	
10.61. ...voin edistää tärkeitä ja hyviä asioita.	1	2	3	4	
10.62. ...pidän käytännönläheisistä tehtävistä.	1	2	3	4	

12. Millaisia keikkoja olet tehnyt viimeisen vuoden (edellisten 12 kuukauden) aikana?

Ympyröi kaikki sopivien vastausten numerot.

- 11.1. seurana olo
- 11.2. saatto lääkäriin, sairaalaan, terveyskeskukseen
- 11.3. yhdessä asiointi ja kaupassakäynti
- 11.4. ulkoilu
- 11.5. kodin pienet nikkaroinnit
- 11.6. digikaveriapu
- 11.7. tiistaikahvilaan saatto
- 11.8. harrastukseen saatto
- 11.9. korona-ajan kauppa- ja asiointiapu asiakkaan puolesta
- 11.10. puhelinkaveritoiminta korona-aikana
- 11.11. kesäkaveri
- 11.12. maskien jako
- 11.13. joulukaveri
- 11.14. joulun ajan puhelinkaveri

12. Millaisia keikkoja teet mieluiten? Ympyröi kaikki sopivien vastausten numerot.

- 12.1. seurana olo
- 12.2. saatto lääkäriin, sairaalaan, terveyskeskukseen
- 12.3. yhdessä asiointi ja kaupassakäynti
- 12.4. ulkoilu
- 12.5. kodin pienet nikkaroinnit
- 12.6. digikaveriapu
- 12.7. tiistaikahvilaan saatto
- 12.8. harrastukseen saatto
- 12.9. korona-ajan kauppa- ja asiointiapu asiakkaan puolesta
- 12.10. puhelinkaveritoiminta korona-aikana
- 12.11. kesäkaveri
- 12.12. maskien jako
- 12.13. joulukaveri
- 12.14. joulun ajan puhelinkaveri

13. Kuinka usein teet keikkoja Verkossa? Valitse sopivin vaihtoehto ympyröimällä numero.

- 13.1. viikoittain
- 13.2. joka 2. viikko
- 13.3. kerran kuussa
- 13.4. kerran puolessa vuodessa
- 13.5. harvemmin

14. Mitä muuta haluat vielä sanoa? Miten Verkon toimintaa voisi vielä kehittää? Sana on vapaa.

Lämmin kiitos arvokkaista vastauksistasi!

Liite 2: Motiivien jaottelu yläkäsitteisiin ja motiivien keskiarvot

joustavuus (8) *ka. 3.69*

- 10.1. ...voin sitoutua yhteen keikkaan kerrallaan. *ka. 3.66*
- 10.4. ...voin toimia vapaaehtoisena omien aikataulujeni mukaan. *ka. 3.76*
- 10.8. ...voin pitää välillä taukoa toiminnasta. *ka. 3.71*
- 10.15. ...elämäntilanteeni ansiosta minulla on aikaa vapaaehtoistoimintaan. *ka. 3.45*
- 10.18. ...koen pystyväni itse vaikuttamaan siihen, miten paljon keikkoja teen. *ka. 3.84*
- 10.19. ...koen pystyväni itse vaikuttamaan siihen, millaisia keikkoja teen. *ka. 3.59*
- 10.23. ...pystyn kieltäytymään keikasta. *ka. 3.80*
- 10.53. ...voin hoitaa keikan itsenäisesti. *ka. 3.69*

merkityksellisyys (15) *ka. 3.53*

- 10.9. ...koen keikat mielekkäiksi. *ka. 3.76*
- 10.13. ...olen luonteeltani altruistinen eli auttaminen on minulle luontaista. *ka. 3.41*
- 10.17. ...saan keikoilta vastavuoroista iloa. *ka. 3.59*
- 10.24. ...tunnen itseni merkitykselliseksi, kun voin auttaa Verkon asiakkaita. *ka. 3.61*
- 10.34. ...saan tekemästani vapaaehtoistoiminnasta kiitosta ja palautetta työntekijöiltä. *ka. 3.55*
- 10.35. ...saan tekemästani vapaaehtoistoiminnasta kiitosta ja palautetta asiakkailta. *ka. 3.45*
- 10.36. ...tekemäämme vapaaehtoisapua tilastoidaan, raportoidaan ja arvioidaan. *ka. 3.57*
- 10.38. ...kaikki keikat ovat samalla asuinalueella. *ka. 3.63*
- 10.50. ...voin auttaa muita. *ka. 3.71*
- 10.52. ...voin antaa omia taitojani ja aikaani yhdistyksen käyttöön. *ka. 3.41*
- 10.54. ...voin toteuttaa hoivaviettiäni. *ka. 3.04*
- 10.55. ...yhdistyksen arvot - yhdenvertaisuus, ihmislähtöisyys ja yhteisöllisyys - puhuttelevat minua. *ka. 3.62*
- 10.57. ...voin vaikuttaa hervantalaisten ikäihmisten hyvinvointiin. *ka. 3.44*
- 10.61. ...voin edistää tärkeitä ja hyviä asioita. *ka. 3.51*
- 10.62. ...pidän käytännönläheisistä tehtävistä. *ka. 3.58*

turvallisuus (15) *ka. 3.50*

- 10.6. ...työntekijä huolehtii keikan käytännön järjestelyistä. *ka. 3.62*
- 10.10. ...saan selkeät ohjeet keikalle. *ka. 3.53*
- 10.11. ...työntekijä tuntee asiakkaan elämäntilanteen, apuvälineet ja terveydentilan ja kertoo niistä minulle tarvittavat tiedot ennen keikkaa. *ka. 3.60*
- 10.12. ...työntekijä tuntee minun elämäntilanteeni ja mahdolliset rajoitteeni, jotka keikalla on otettava huomioon. *ka. 3.43*
- 10.14. ...keikat on suunniteltu ja järjestetty hyvin. *ka. 3.55*
- 10.16. ...keikan jälkeen tai tarvittaessa jo keikan aikana voin kertoa työntekijälle asiakkaan vointiin tai elämään liittyvistä muutoksista. *ka. 3.46*
- 10.20. ...olen saanut hyvän perehdytyksen Verkon vapaaehtoistoimintaan. *ka. 3.69*
- 10.27. ...saan Verkon työntekijöiltä aikaa, tukea ja tarvittaessa työnohjauksellista keskustelua. *ka. 3.55*
- 10.28. ...tavalliset kansalaistaitoni riittävät suoriutumaan keikoista. *ka. 3.59*
- 10.29. ...voin milloin tahansa soittaa Verkon avunvälityksestä vastaavalle työntekijälle, jos minulla on huolia. *ka. 3.55*
- 10.39. ...Verkon asiakkaat eivät ole liian haastavia tai huonokuntoisia vapaaehtoisen keinoin autettaviksi. *ka. 3.29*
- 10.45. ...vapaaehtoistoiminnasta ei tule minulle kuluja. *ka. 3.71*
- 10.46. ...saan riittävästi tietoa ajankohtaisista asioista. *ka. 3.40*
- 10.47. ...Verkossa on hyvä ja kannustava ilmapiiri. *ka. 3.80*
- 10.48. ...voin tehdä Verkon vapaaehtoisena samantyyppisiä asioita kuin aiemmin työelämässä ja/tai toisessa järjestössä. *ka. 2.69*

osallisuus (15) *ka. 3.36*

- 10.2. ...se tuo elämäni yhteisöllisyyttä. *ka. 3.40*

- 10.3. ...toimintaan kuuluu harrastusmahdollisuuksia (puutyö, savityö, Pelurit, kuntosali, avoin käsityökerho Sutturat, kävelyryhmä). *ka. 3.09*
- 10.5. ...toimintaan kuuluu vertaisryhmiä (kuukausikokoontumiset, digitällit, jutteluryhmä, kävelyryhmä, ystäväpiiri). *ka. 3.19*
- 10.21. ...pääsin pian perehdytyksen jälkeen ensimmäiselle keikalle. *ka. 3.72*
- 10.25. ...saan Verkon vapaaehtoistoiminnan avulla rakennetta ja sisältöä päiviini. *ka. 3.31*
- 10.30. ...pääsen mukaan Verkon ja yhteistyökumppaneiden järjestämiin koulutuksiin ja tapahtumiin. *ka. 3.62*
- 10.33. ...voin tukea muita vapaaehtoisia. *ka. 3.07*
- 10.40. ...pääsen mukaan Verkon ja yhteistyökumppaneiden järjestämään virkistystoimintaan, kuten luontoretkille, teatteriin, konsertteihin, museoon, ruokailemaan. *ka. 3.55*
- 10.41. ...voin vaikuttaa toiminnan suunnitteluun. *ka. 2.96*
- 10.42. ...antamani palautteet otetaan huomioon. *ka. 3.32*
- 10.49. ...saan kokemusta vapaaehtoistoiminnasta. *ka. 3.49*
- 10.51. ...opin uutta. *ka. 3.57*
- 10.56. ...voin kehittää omia taitojani ja toteuttaa itseäni. *ka. 3.19*
- 10.58. ...saan uusia elämyksiä ja kokemuksia. *ka. 3.51*
- 10.59. ...saan vastuuta ja haastetta. *ka. 3.39*

sosiaalisuus (9) *ka. 3.40*

- 10.7. ...kohtaan viikoittain eri asiakkaita. *ka. 3.17*
- 10.22. ...minut otetaan toimistolla vastaan ystävällisesti. *ka. 3.86*
- 10.26. ...olen tutustunut muihin Verkon vapaaehtoiisiin. *ka. 3.17*
- 10.31. ...kuukausikokoontumisissa voin jakaa ajatuksiani vastavuoroisesti muiden vapaaehtoisten ja työntekijöiden kanssa. *ka. 3.47*
- 10.32. ...se tuo elämääni sosiaalisuutta. *ka. 3.52*
- 10.37. ...saan muilta vapaaehtoisilta tukea. *ka. 3.00*
- 10.43. ...työntekijät ovat kiinnostuneita minun kuulumisistani. *ka. 3.38*
- 10.44. ...minuun otetaan henkilökohtaisesti yhteyttä toimistolta. *ka. 3.57*
- 10.60. ...voin kehittää sosiaalisia taitojani. *ka. 3.44*